

Från Sveriges delegation vid Europarådets parlamentariska församling

Sammanfattning

Riksdagens Europarådsdelegation överlämnar bifogade redogörelse för verksamheten inom den parlamentariska församlingen under 2003. Till redogörelsen är fogad en förteckning över av församlingen under perioden antagna rekommendationer, resolutioner, direktiv och yttranden.

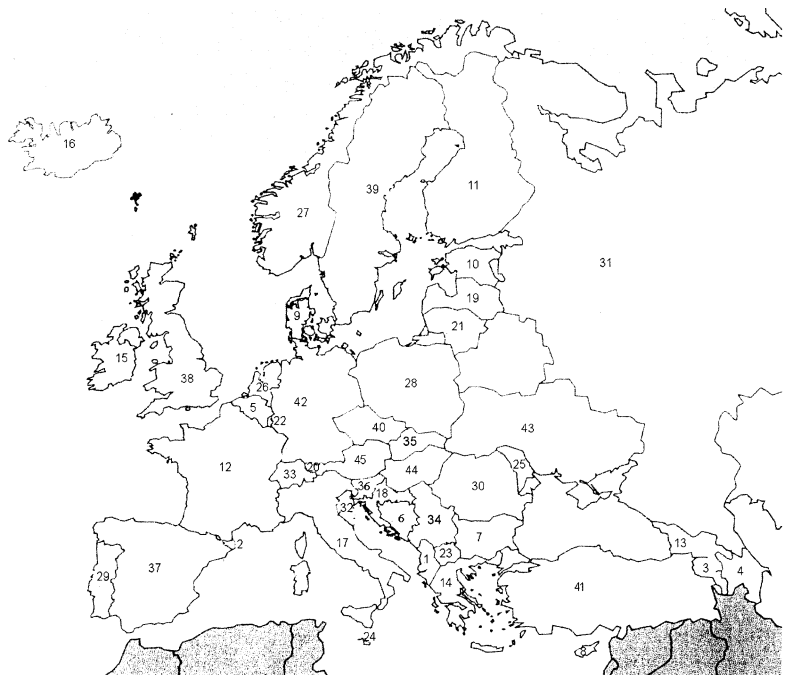
Stockholm den 3 februari 2004

På delegationens vägnar

Göran Magnusson

Kirsti Pulkka-Ericson

Europarådets medlemsstater 2003

1 Albanien, 2 Andorra, 3 Armenien, 4 Azerbajdzjan, 5 Belgien, 6 Bosnien och Hercegovina, 7 Bulgarien, 8 Cypern, 9 Danmark, 10 Estland, 11 Finland, 12 Frankrike, 13 Georgien, 14 Grekland, 15 Irland, 16 Island, 17 Italien, 18 Kroatien, 19 Lettland, 20 Liechtenstein, 21 Litauen, 22 Luxemburg, 23 Makedonien, 24 Malta, 25 Moldavien, 26 Nederländerna, 27 Norge, 28 Polen, 29 Portugal, 30 Rumänien, 31 Ryssland, 32 San Marino, 33 Schweiz, 34 Serbien och Montenegro, 35 Slovakien, 36 Slovenien, 37 Spanien, 38 Storbritannien, 39 Sverige, 40 Tjeckien, 41 Turkiet, 42 Tyskland, 43 Ukraina, 44 Ungern, 45 Österrike.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Europarådets medlemsstater 2003.....	2
1 Europarådets roll i det europeiska samarbetet	5
1.1 Den parlamentariska församlingens roll och uppgifter.....	5
2 Den parlamentariska församlingens verksamhet under 2003	8
2.1 Sessionen 2003.....	8
2.2 Budget och omstrukturering av verksamheten	8
2.3 Riksdagens delegation.....	9
2.4 Utvidgningen av medlemskretsen och granskning av efterlevnaden av åtaganden	9
2.4.1 Valövervakning	10
2.4.2 Serbien och Montenegro.....	11
2.4.3 Monaco.....	12
2.4.4 Vitryssland	12
2.4.5 Observatörer	13
2.5 Politiska frågor	13
2.5.1 Europas samarbetsstrukturer i omvandling.....	13
2.5.2 Relationerna till andra internationella organisationer.....	14
2.5.3 Irakkriget	14
2.5.4 Tjetjenien.....	14
2.5.5 Balkan	15
2.5.6 Södra Kaukasien.....	16
2.5.7 Kampen mot terrorismen	17
2.5.8 Globalisering	17
2.6 Demokrati och mänskliga rättigheter	18
2.6.1 Avskaffandet av dödsstraffet	18
2.6.2 Uppföljning av verkställighet av Europadomstolens beslut.....	19
2.6.3 Mekanismen för att skydda de mänskliga rättigheterna	19
2.6.4 Internationella brottmålsdomstolen	20
2.6.5 Jämställdhet mellan kvinnor och män	20
2.7 Sociala, ekonomiska och kulturella frågor m.m.	21
2.8 Gäster	21
3 Den svenska representationen	23
4 Huvudområden för församlingens verksamhet.....	26
4.1 Granskning av hur medlemsländer uppfyller sina åtaganden	26
4.1.1 Moldavien.....	26
4.1.2 Ukraina.....	27
4.2 Politiska frågor	28
4.2.1 Europarådets framtid	28
4.2.2 Irakkriget	29
4.2.3 Tjetjenien.....	30

4.2.4 ICC	31
4.2.5 Guantánamofångar.....	31
4.2.6 Europarådets relationer till frivilligorganisationer.....	32
4.3 Juridiska frågor och mänskliga rättigheter.....	32
4.4 Ekonomi och utveckling.....	33
4.4.1 EBRD	33
4.4.2 OECD	34
4.4.3 Europeisk transportpolitik.....	34
4.5 Kultur, vetenskap och utbildning.....	35
4.6 Sociala frågor.....	36
4.7 Befolknings- och flyktingfrågor	36
4.8 Jordbruk och miljö.....	37
4.9 Jämställdhet mellan kvinnor och män	38
Förteckning över församlingens beslut.....	41

1 Europarådets roll i det europeiska samarbetet

Europarådet har under ett drygt halvsekel varit en huvudaktör när det gäller att skapa en gemensam europeisk värdegrund på grundval av krav på demokrati, mänskliga rättigheter och rättssäkerhet. Genom sina 193 konventioner är Europarådet i dag en viktig normgivande institution inom europeisk politik. Europarådets historiska uppdrag enligt artikel 1 i stadgan är att åstadkomma en fastare enhet mellan medlemmarna bl.a. genom att upprätta konventioner och rekommendationer.

Sverige tillhörde grundarna när Europarådets stadgar undertecknades av 10 västeuropeiska stater i London den 5 maj 1949.

Under 1990-talet genomgick Europa omfattande förändringar. Slutet av det kalla kriget möjliggjorde Europarådets utvidgning. Arbetet i den parlamentariska församlingen har följaktligen under det senaste decenniet präglats av utvecklingen i Öst- och Centraleuropa. Medlemskretsen har mera än fördubblats. Vid årsskiftet 2003/04 hade Europarådet 45 medlemsländer.

Genom EU:s östutvidgning i maj 2004 integreras ytterligare 10 av Europarådets medlemsländer i unionens samarbete. Fördjupning och utvidgning av integrationen i EU samt arbetet i EU:s framtidskonvent har bevakats av Europarådets parlamentariska församling som en fråga som direkt påverkar Europarådets egen framtid och dess roll i det europeiska samarbetet. Att Europarådet inte fick delta i konventsarbetet på samma sätt som det hade medverkat i framtagandet av EU:s grundrättsstadga var en besvikelse. Även Nato har fattat viktiga beslut om att acceptera nya medlemsländer och kommer genom sin utvidgning att få en gemensam gräns med Ryssland i Baltikum. Dessa förändringar i Europas samarbetsstrukturer blir betydelsefulla för Europas framtid och ställer Europarådet inför nya utmaningar.

1.1 Den parlamentariska församlingens roll och uppgifter

Europarådet arbetar på tre politiska nivåer: ett beslutande och verkställande organ – ministerkommittén, ett rådgivande och pådrivande organ – den parlamentariska församlingen och ett organ för samarbete på lokal och regional nivå – den europeiska kongressen för lokala och regionala organ, kommunalkongressen.

Ledamöterna i den parlamentariska församlingen utses av medlemsländernas parlament. Antalet representanter i de nationella delegationerna fastställs i förhållande till landets invånarantal. Sedan Serbien och Montenegro blev medlem i april 2003 är antalet delegater i församlingen 313. Det finns lika många suppleanter. Monaco har ansökt om medlemskap i församlingen och

förutsättningar att uppnå denna status undersöks sedan ett par år tillbaka. Vitryssland har hösten 2003 på nytt ansökt om medlemskap. Parlamentariker från Israel, Kanada och Mexiko deltar i församlingens arbete med observatörsstatus.

Även om den från början kallades rådgivande församlingen, har man successivt gått över till beteckningen parlamentariska församlingen. Partisamarbetet över gränserna har fått allt större betydelse. Följande fem partigrupperingar är verksamma inom Europarådets parlamentariska församling: den socialistiska gruppen (SOC), det europeiska folkpartiet (EPP/CD), den europeiska demokratiska gruppen (EDG), den liberala, demokratiska och reformistiska gruppen (LDR) samt den förenade europeiska vänstern (UEL). Ett trettiotal parlamentariker står utanför dessa partigrupperingar.

Församlingen har aktivt medverkat vid utvidgningen av Europarådet. I det arbetet har ingått att förbereda kandidatländer för medlemskap, bedöma om villkoren för medlemskap är uppfyllda och bistå de nya medlemsländerna i deras demokratiska utveckling. Församlingen har varit pådrivande i frågor som de mänskliga rättigheterna och minoriteters rättigheter samt har bidragit vid tillkomsten av ett stort antal konventioner.

Genom utvidgningen av medlemskretsen har Europarådet fått en mer heterogen sammansättning än under de första decennierna. Det ställer speciella krav när det gäller att upprätthålla värderingar och principer. Den parlamentariska församlingen anser att det är viktigt att säkerställa att Europarådets grundläggande värderingar – och därigenom dess trovärdighet – inte försvagas. Det räcker inte med att ett land ingår en principiell förbindelse att respektera de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer. Därför är uppföljningen och kontrollen av efterlevnaden av dessa principer en viktig del av verksamheten i såväl den parlamentariska församlingen som i ministerkommittén och i kongressen för lokala och kommunala myndigheter. Medlemskap i Europarådet bidrar till att stärka de rättsstatliga institutionerna och främjar säkerställandet av de mänskliga fri- och rättigheterna.

Stora förändringar i omvärlden och Europarådets egen utvidgning under 1990-talet har motiverat en översyn av verksamhetens inriktning och formerna för det europeiska samarbetet. Samtidigt har organisationens politiska kompetens stärkts genom nya erfarenheter på nya områden.

För att medlemmarnas ombud skall kunna fullgöra sina uppgifter i ministerkommittén, i den parlamentariska församlingen och i sekretariatet erfordras privilegier och immunitet. Dessa är fastställda i Europarådets första konvention (ETS nr 1) som är en allmän överenskommelse om privilegier och immunitet och undertecknades 1949. Med tanke på den samhällseliga utvecklingen sedan undertecknandet var det aktuellt att klargöra principer när det gäller parlamentarisk ansvarsfrihet, förklara innebörden av flera termer som ingår i den allmänna överenskommelsen samt fastställa normer för upphävandet av parlamentarisk immunitet. Vidare var det viktigt att tidsmässigt precisera medlemmarnas parlamentariska immunitet. I detta syfte antog församlingen vid aprilsessionen en rekommendation och en resolution (rek. 1602,

res. 1325). Församlingen underströk särskilt vikten av samarbete och informationsutbyte med de nationella parlamenten när det gäller frågor om parlamentarisk immunitet.

2 Den parlamentariska församlingens verksamhet under 2003

2.1 Sessionen 2003

Europarådets parlamentariska församling möttes i fyra delsessioner under 2003. Samtliga hölls i Strasbourg. Delsessionerna ägde rum den 27–31 januari, den 31 mars–4 april, den 23–27 juni och den 25 september–2 oktober. Det ständiga utskottet, som beslutar på församlingens vägnar mellan delsessionerna, sammanträdde den 27 maj i Chisinau, den 8 september i Neapel och den 25 november i Maastricht.

Vid de fyra delsessionerna debatterades utskottens rapporter, avgavs rekommendationer till ministerkommittén, antogs resolutioner och direktiv samt gjordes uttalanden i aktuella frågor. De rapporter som lades fram för församlingen och det ständiga utskottet hade förberetts av tio fackutskott eller deras underutskott som sammanträtt i Strasbourg, Paris eller i något av medlemsländerna på speciell inbjudan av respektive lands parlament.

Till president för församlingen omvaldes Peter Schieder (socialist) från Österrike. En ledamot kan enligt praxis väljas till president i högst tre år. Peter Schieder är församlingens 22:e president. Församlingen väljer 19 vicepresidenter på roterande basis. Under 2003 hade den svenska delegationen en post som vicepresident. Göran Magnusson valdes och ingick i byrån, församlingens styrelse, 2003.

Vid sidan av utskotten har byrån, de politiska gruppledarnas samordningsgrupp och delegationsordförandenas möten viktiga roller när det gäller att dra upp riktlinjer för församlingens verksamhet.

Europarådets högsta tjänstemän utses av parlamentarikerförsamlingen. Generalsekreterarval kommer att äga rum i juni 2004 eftersom Walter Schwimmers mandatperiod tar slut i början av hösten. Parlamentarikerförsamlingens sekreterare, som även han numera tituleras generalsekreterare, väljs av församlingen på förslag av ministerkommittén (63 §). Bruno Haller har haft posten sedan 1996. Hans andra femåriga mandatperiod sträcker sig till 2005.

2.2 Budget och omstrukturering av verksamheten

Församlingen har rätt att yttra sig över organisationens budget. Det är dock ministerkommittén som beslutar om budgeten. Debatten ägde rum vid april-sessionen. Som underlag för debatten fanns ekonomiutskottets två rapporter om *Europarådets budget för 2004* och om *församlingens egna utgifter för 2004* (dok. 9734, 9735, yttrandena 243, 244). Församlingens anslag för 2003 uppgick till 14 099 700 euro (för 2002 var siffran 14 781 200).

Vid en utvärdering av aktiviteterna inom Europarådet bör beaktas att förväntningarna och trycket på organisationen har ökat i och med den kraftiga

utvidgningen av medlemskretsen sedan början av 1990-talet. Däremot har resurser inte tillförts i motsvarande grad. Församlingen har varit tvungen att organisera sin verksamhet utan några nämndvärda resurstillskott. Genomförda omstruktureringar av verksamheten har inte varit tillräckliga. Församlingen har upprepat sin ståndpunkt att ministerkommittén måste ändra sina beslutsformer för att kunna lösa organisationens budgetära problem. Det nuvarande beslutssystemet är baserat på konsensusprincipen, vilket blockerar alla ansträngningar att öka Europarådets resurser. Med tanke på Europarådets särskilda roll i Europas institutionella struktur är det avgörande att regeringarna fortsätter att förse organisationen med tillräckliga resurser bl.a. för att delta i den internationella kampen mot terrorism, organiserad brottslighet, korruption och människohandel samt för att se till att Europadomstolen kan arbeta effektivt.

I en fråga för skriftligt svar (2002/03:1329) till utrikesminister Anna Lindh slog *Mats Einarsson* larm om Europarådets ansträngda ekonomiska läge. Han undrade på vilket sätt utrikesministern avsåg agera för att Europarådet garanteras en tillräcklig budget i förhållande till organisationens uppgifter. Från utrikesministerns svar den 9 september framgick att den svenska regeringen avser att stödja generalsekreterarens ansträngningar att säkra Europarådets kärnverksamhet.

2.3 Riksdagens delegation

Den svenska delegationen vid 2003 års session bestod av sex ordinarie ledamöter: Göran Magnusson (s), ordförande, Anders G Högmark (m), vice ordförande, Birgitta Ahlqvist (s), Helena Bargholtz (fp), Carina Ohlsson (s) och Conny Öhman (s). Suppleanter för dessa var Majléne Westerlund Panke, Michael Hagberg (s) som ersatte Yilmaz Kerimo (s) fr.o.m. april 2003, Per Westerberg (m), Johan Pehrson (fp), Carina Hägg (s) och Mats Einarsson (v).

I januari valdes Göran Magnusson till vicepresident i den parlamentariska församlingen för 2003 och medlem av byrån.

Mats Einarsson valdes i juni till ordförande för sin partigrupp UEL och var därmed berättigad att delta i byråns arbete.

Mats Einarsson fortsatte som vice ordförande i migrationsutskottet.

I anslutning till årets första delsession ordnades ett informationsseminarium i Strasbourg. Seminariet den 25 januari var särskilt inriktat för nya ledamöter i den parlamentariska församlingen. Nio ledamöter från den svenska delegationen deltog.

2.4 Utvidgningen av medlemskretsen och granskning av efterlevnaden av åtaganden

Med utvidgningen av medlemskretsen har uppföljning och kontroll av efterlevnaden av medlemsländernas åtaganden blivit en allt viktigare del av Europarådets verksamhet.

Församlingen har tillsatt ett granskningsutskott, som varit verksamt sedan april 1997 (res. 1115). Utskottet har till uppgift att kontinuerligt granska att alla medlemsländer respekterar Europarådets grundläggande principer och uppfyller de åtaganden som gjorts i samband med att landet blivit medlem. Dess ledamöter nomineras av de fem politiska grupperna (i motsats till de andra utskotten där medlemmarna utses av de nationella delegationerna) och utses av byrån. Härutöver ingår de politiska och juridiska utskottens ordförande ex officio. En granskning inleds med ett skriftligt yttrande från två av utskottet utsedda rapportörer som skall representera olika politiska grupperingar. Två ledamöter från det granskade landets Europarådsdelegation ingår också i granskningsutskottet, men utan rätt att delta i utskottets voteringar.

Granskningsutskottets möten är inte öppna för andra än ledamöterna. Tio länder har under 2003 varit föremål för granskning. Församlingen debatterade två landrapporter: Ukraina och Moldavien. Andra stater som för närvarande är föremål för granskning är Albanien, Armenien, Azerbajdzjan, Bosnien och Hercegovina, Georgien, Ryssland, Serbien och Montenegro samt Turkiet.

Ackreditering av ledamöter kan också användas som ett instrument för att granska huruvida medlemsländerna fullföljer sina åtaganden. Enligt stadgan skall församlingen vid öppnandet av den årliga sessionen kontrollera och ratificera medlemmarnas och gästernas ackreditering (6.3 §). Församlingens frågestund i samband med sessionerna ger dessutom ett tillfälle att följa upp huruvida ministerkommittén verkställer församlingens rekommendationer. Fyra gånger om året redogör utrikesministern för ministerkommitténs ordförandeland för verksamheten i ministerkommittén. Ledamöterna har sedan möjlighet att ställa frågor till utrikesministern.

En diskussion om eventuell granskning av hur Liechtenstein fullföljer sina åtaganden föranleddes av varningar om att en folkomröstning om Liechtensteins författning i mars 2003 inte uppfyllde Europarådets standard. Förändringen i författningen var avsedd att stärka storfurstens redan stora befogenheter. Den förändrade författningen gav honom bl.a. ett dominerande inflytande över tillsättningen av domare. Församlingens byrå gick dock inte med på granskningsutskottets förslag att öppna granskningen av Liechtenstein. I stället skall församlingen föra en dialog med Liechtensteins parlament för att utvärdera utvecklingen.

2.4.1 Valövervakning

Valövervakning är ett komplement till granskningen av efterlevnaden av medlemsländernas åtaganden. Parlamentarikerförsamlingen har under de senaste åren engagerat sig i ett stort antal valövervakningsinsatser framför allt i Central- och Östeuropa, oftast i samarbete med OSSE och Europaparlamentet.

Parlamentariker som valövervakare bedöms ur politisk synvinkel vara av stor betydelse trots att de nästan enbart deltar som korttidsobservatörer. Den parlamentariska församlingen har under 2003 sänt valövervakare till Monaco,

Armenien (president och parlamentsval), Azerbajdzjan (presidentval), Georgien, Ryssland och Serbien.

Vid januarsessionen antog församlingen en rekommendation (dok. 9682, rek. 1595, res. 1320) om *beteendekod i valfrågor* för att harmonisera principer som styr valobservation och bedömning av valadministration. Arbetet har genomförts i nära samarbete med Venedigkommissionen. För att följa upp det påbörjade arbetet föreslår församlingen bl.a. en databas som innehåller medlemsländernas vallagar samt praktiska frågor med anknytning till valobservation.

2.4.2 Serbien och Montenegro

I och med att statsförbundet Serbien och Montenegro, f.d. Förbundsrepubliken Jugoslavien, i april 2003 blev parlamentarikerförsamlingens 45:e medlem närmar sig visionen om Europarådet som en paneuropeisk organisation sin uppfyllelse.

Som följd av mordet på Serbiens premiärminister Zoran Djindjic i mars 2003 påskyndades behandlingen av den serbisk-montenegrinska medlemskapsfrågan. Det var församlingens president som strax efter mordet i ett brev till ministerkommittén föreslog att i det rådande läget driva på ärendet. Europarådets stöd ansågs vara av stor vikt för landets fortsatta utveckling mot demokrati och en fungerande rättsstat. Landet kämpar med stora politiska, ekonomiska och sociala problem, ett arv från de många krigen på Balkan och ex-president Milosevics styre. En positiv signal från omvärlden behövdes. Medlemskapet betyder mycket för det nybildade statsförbundets integrering i det europeiska samarbetet, enligt president Schieder. Ministerkommittén fattade beslut om Serbien och Montenegros tillträde den 26 mars. Formellt välkomnades Serbien och Montenegro som Europarådsmedlem vid en ceremoni vid aprilsessionen.

Relationerna mellan Europarådet och den tidigare Förbundsrepubliken Jugoslavien har genomgått flera faser. Det var landets tredje ansökan som ledde till medlemskap i Europarådet. I januari 2001 beviljades Jugoslavien status som särskild gäst och två framstående jurister fick i uppgift att undersöka om landets juridiska system uppfyllde Europarådets krav. Medlemskapsfrågan skulle dock bli aktuell först när delrepublikerna Serbien och Montenegro kunnat enas om en ny konstitution, vilket skedde i början av 2003.

Ett bakslag i den demokratiska utvecklingen var att Serbien och Montenegro på grund av lågt valdeltagande misslyckades med att välja nya delstatspresidenter under 2002. Den 16 november 2003 gick serberna återigen till valurnorna för att välja president. Det politiska läget förvärrades när röstdeltagandet visade sig vara ännu lägre än tidigare och valet ogiltigförklarades. Samtidigt utlyste regeringskoalitionen urtima parlamentsval till den 28 december som bl.a. Europarådet övervakade.

Kosovos regionala status är en olöst fråga. Kosovo står tills vidare under FN:s administration. Målet är att säkerställa att området utvecklas till en autonom multietnisk demokrati. Utvecklingen i Kosovo har stor bäring på förhållandena i grannländerna, särskilt i Makedonien.

Europarådet har ett omfattande samarbete med OSSE för att upprätta en fungerande förvaltning och rättsstat i Serbien och Montenegro. I detta syfte öppnades år 2001 ett gemensamt kontor i Belgrad.

2.4.3 Monaco

Monaco lämnade in sin medlemskapsansökan i oktober 1998. Församlingen har fortsatt att utarbeta ett yttrande om Monacos ansökan. De av församlingen utsedda eminenta juristerna har uppmärksammat att Monacos fördrag med Frankrike innebär begränsningar i landets suveränitet. En ny medborgarskapslag finns också bland förutsättningarna för medlemskap.

Församlingens rapportörer har gjort flera besök till Monaco. Deras bedömning har varit att Monaco gjort framsteg när det gäller att uppfylla församlingens krav. Detta gäller särskilt en konstitutionell reform och berör parlamentets befogenhet samt ett nytt valsysteem.

Det politiska utskottet och juridiska utskottet har förberett sina rapporter om Monacos medlemskap under 2003.

2.4.4 Vitryssland

Vitryssland har under hösten 2003 ånyo ansökt om medlemskap i Europarådet. Landet anhöll om medlemskap redan 1993 men det vitryska parlamentets gäststatus suspenderades av byrån sedan president Lukasjenka år 1996 avsatt det folkvalda parlamentet och själv utsett ett parlament. Sedan dess har Vitryssland hållit parlamentsval år 2000 och presidentval 2001 utan att man uppfyllt internationell standard för fria och demokratiska val. Situationen i Vitryssland är i stort sett oförändrad. Församlingen är också oroad över ett stort antal försvunna medborgares öden samt övergrepp på yttrandefriheten och mediers möjlighet att arbeta. Kränkningar av de mänskliga rättigheterna fortsätter, det civila samhället och det lokala styrelseskicket är underutvecklade, rättsväsendets oberoende ifrågasätts och parlamentets befogenheter är begränsade. Därmed saknas förutsättningar för att Vitryssland skulle återfå sin särskilda gäststatus. Byrån beslutade i januari 2004 att inte ta upp frågan om gäststatus, men att det politiska utskottet kan besöka landet efter april.

Församlingen har dock kommit till slutsatsen att en långdragen isolering av Vitryssland inte ligger i det vitryska folkets eller omvärldens intresse. Isolering kan bromsa demokratins utveckling i landet. I samråd med andra internationella institutioner har Europarådet tagit ett första steg för ökade kontakter. Relationerna har dock förblivit ansträngda även om OSSE:s mission har fått möjlighet att återuppta sin verksamhet i Minsk.

Det politiska utskottet fortsätter sitt arbete med att analysera relationerna mellan Europarådet och Vitryssland. Utskottets delegation har besökt landet. Det juridiska utskottet har tillsatt ett ad hoc-utskott vars uppgift är att få klarhet i försvinnanden av vitryssar som tros ha politisk anknytning.

2.4.5 Observatörer

Även utomeuropeiska länder har möjlighet att delta i Europarådets verksamhet. Europarådets toppmöte i Wien 1993 skapade en ny typ av observatörsstatus för utomeuropeiska länder. Det är ministerkommittén som beslutar om ett lands observatörsstatus. Beslutet träder i kraft sedan parlamentarikerförsamlingen har lämnat ett positivt yttrande. Med stöd av beslutet får en observatör delta i det samarbete som är underställt ministerkommittén. Ett land med observatörsstatus måste dessutom anhänga om att få sända observatörer till den parlamentariska församlingen som fattar beslut i frågan. Israel, Kanada och Mexiko medverkade under 2003 som observatörer i den parlamentariska församlingen. Sydkorea har ansökt om observatörsstatus.

Underutskottet för relationer med icke-medlemsländer har till uppgift att sköta kontakterna med observatörerna.

2.5 Politiska frågor

2.5.1 Europas samsamarbetsstrukturer i omvandling

Enligt församlingen erbjuder Europarådet en unik plattform för diskussioner och samarbete för EU:s medlemsstater, icke-medlemsstater och själva unionen. Genom sina juridiskt bindande konventioner har Europarådet varit en aktiv partner i EU-utvidgningens tidiga skede.

Alltsedan EU:s första konvent som utarbetade en grundrättsstadga har Europarådet intensivt följt utvecklingen i unionen. Genom EU:s grundrättsstadga stärktes principerna om demokrati, de mänskliga rättigheterna och rättsstaten mera målmedvetet än någonsin tidigare i Europa. Församlingen har hävdade att Europarådet måste tydliggöra sin framtida roll när Europas institutionella strukturer förändras. Det är viktigt att kunna anpassa organisationen och verksamheten till den nya verkligheten. Europarådet har länge tydligt framfört sitt mål att gemenskapen skall tillträda Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Närmare samarbete mellan ministerkommittén och det europeiska rådet samt mellan församlingen och Europaparlamentet är några av de konkreta steg som församlingen tagit initiativ till. Församlingen har även föreslagit en trojka bestående av Europarådet, EU och OSSE för att öka samarbete och ömsesidig information samt för att undvika överlappning i verksamheten. Dessutom har församlingen rekommenderat att EU öppnar ett kontor i Strasbourg. Generalsekreterare Schwimmer har tagit initiativ till att EU beviljas ett associerat medlemskap i Europarådet.

EU:s framtidskonvents arbete 2002–2003 med det nya grundfördraget har bevakats intensivt av Europarådets parlamentariska församling. Eftersom Europarådet inte inbjöds att ingå i framtidskonventet tillsatte byrån ett ad hoc-utskott för att bevaka konventsarbetet och föra fram Europarådets synpunkter.

2.5.2 Relationerna till andra internationella organisationer

Dialogen med andra organisationer av betydelse för Europa har fortsatt. Europarådet samarbetar med både allmänpolitiska organisationer och fackorgan. Samarbete mellan EU, OSSE och Europarådet, deras respektive parlamentariska församlingar samt med FN och dess fackorgan utvärderas vid särskilda debatter och i samband med möten mellan ledande representanter för dessa institutioner. Församlingen bevakar i regel förberedelserna inför FN:s toppmöten och deltar i mötena genom att tillsätta en ad hoc-delegation. FN:s generalförsamling debatterade år 2000 för första gången relationerna mellan FN och Europarådet. Sedan dess har en debatt om relationerna ingått i generalförsamlingens dagordning.

Europaparlamentet och Europarådets parlamentariska församling har ett entydigt åtagande och gemensamt ansvar för att stärka demokrati, rättsstatlighet och de mänskliga rättigheterna. De två församlingarna anordnade för andra gången en gemensam sittning i Strasbourg den 25 september 2003. Den gemensamma sittningen leddes av församlingarnas presidenter Peter Schieder och Pat Cox och teman var byggandet av ett gränslöst Europa med särskild tonvikt på EU:s nya konstitutionella fördrag samt migration och gränskontroll. På grund av låg närvaro vid de gemensamma aktiviteterna från Europaparlamentets sida upplevde Europarådets ledamöter insatsen dock som en besvikelse och ansåg att det fortsatta samarbetet behöver nya former.

Mats Einarsson deltog i debatten på UEL:s vägnar. Hans övertygelse var att Europarådets relevans växer i takt med EU:s strävan efter ökad politisk och ekonomisk integration. Om integrationen forceras fram snabbare och längre än medborgare önskar resulterar det i mera spänning och konflikter, förutspådde Einarsson. EU:s utkast till ett nytt fördrag ger inget entydigt svar på den grundläggande frågan om hur demokratin garanteras.

2.5.3 Irakkriget

Vid återkommande debatter uttryckte församlingen sin djupa oro med anledning av kriget i Irak och dess konsekvenser. Det internationella samfundet står inför stora utmaningar när det gäller återuppbyggnaden och demokratistyrningen av det ockuperade Irak. Vid en debatt i september krävde församlingen återigen att FN måste ges en ledande roll när det gäller Iraks civila återuppbyggnad.

2.5.4 Tjetjenien

Den militära konflikten i Tjetjenien, ett av de dominerande debattämnen vid församlingens sessioner sedan 2000, har varit i blickpunkten även under 2003. I sin kritik har församlingen fokuserat på brott mot de mänskliga rättigheterna under kriget. Situationen i Tjetjenien karakteriseras av grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna, kränkningar av folkrätten och krigsförbrytelser begångna av båda sidor i konflikten. Församlingens förslag att låta

en internationell tribunal behandla krigsförbrytelser i Tjetjenien avfärdades av de ryska parlamentarikerna.

Församlingen upprättade år 2001 en gemensam arbetsgrupp mellan församlingen och den ryska statsduman. Församlingens delegater representerar de politiska och juridiska utskotten (tre från vardera) och migrationsutskottet (en representant). *Mats Einarsson* ingår i arbetsgruppen. Dess mandat är att övervaka hur de ryska myndigheterna lever upp till de krav som ställts av Europarådet när det gäller respekt för mänskliga rättigheter och ansträngningar att återuppbygga Tjetjenien. Arbetsgruppen syftar också till att bana väg för en politisk dialog för att få slut på konflikten. Arbetsgruppens första rapportör Lord Judd avgick som protest mot beslutet att under de rådande förhållandena genomföra folkomröstningen i Tjetjenien. Han efterträddes senare av Andreas Gross (Schweiz).

En folkomröstning om en ny tjetjensk författning hölls under våren och presidentval under hösten. Europarådet i samråd med andra internationella organisationer ansåg att det inte fanns förutsättningar att övervaka dessa val.

Europarådet har i tre och ett halvt år haft människorättsexperter i Tjetjenien. Deras mandatperiod har förlängts med sex månader i taget. Uppdraget är att kartlägga omfattningen av och ta vittnesmål om brott mot de mänskliga rättigheterna. MR-kontoret där Europarådets experter arbetar har registrerat tusentals klagomål från tjetjenska medborgare.

2.5.5 Balkan

Europarådet söker aktivt stödja en demokratisk utveckling på Balkan. Som sista land på Balkan blev Serbien och Montenegro, f.d. Förbundsrepubliken Jugoslavien, Europarådets medlem den 4 april 2003. Demokratiska institutioner är avgörande för både den politiska och den ekonomiska återuppbyggnaden, liksom för den lokala förvaltningen och det humanitära arbetet. Vid uppbyggnaden av demokratiska institutioner på Balkan vill församlingen ge Europarådet en framskjuten roll.

Kosovo står tills vidare under FN:s administration. UNMIK söker upprätthålla ett multietniskt samhälle. Trots att valen 2001 och 2002 har fört provinsen några steg närmare demokrati är det uppenbart att det tar lång tid att uppnå en situation där stabilitet, grannsämja och framtidstro råder.

En serie parlamentariska konferenser om stabilitetspakten för sydöstra Europa utgör ett samarbetsprojekt mellan Europarådets och OSSE:s församlingar och Europaparlamentet. Den första konferensen ägde rum i Bryssel 2001, den andra i juni 2002 i Bukarest, den tredje i oktober 2002 i Tirana och den fjärde i Bryssel i juni 2003. I en debatt i januari uttryckte församlingen sitt stöd för detta samarbete (dok. 9638, res. 1312). För att uppnå politisk stabilitet, fred och regional säkerhet behövs snabb ekonomisk utveckling, samarbete mellan länderna på Balkan och integration i europeiska samarbetsstrukturer. Församlingen noterade dock att vissa av stabilitetspaktens projekt framskrider i en alltför långsam takt.

2.5.6 Södra Kaukasien

På grund av kulturella band till Europa har Europarådet betraktat länderna i södra Kaukasien som tillhörande Europa och därmed har de fått anhöllas om medlemskap i organisationen. Församlingen hade dock räknat med att ett medlemskap i Europarådet skulle främja samarbetet mellan de tre länderna i Kaukasienområdet. Att en sådan utveckling inte har tagit fart har skapat besvikelse. Församlingen är orolig över den politiska och ekonomiska situationen i södra Kaukasien och föreslår *kulturellt samarbete* för att påverka stabiliseringen i området (dok. 9736, rek. 1599). En annan debatt vid aprilsessionen handlade om *Europas bidrag när det gäller att utveckla energiresurserna vid Kaspiska havet* (dok. 9635, res. 1324).

Georgiens allmänna val den 2 november övervakades av Europarådet. De internationella valövervakarna och oppositionen talade om oegentligheter och rösträkningen drog ut på tiden. Det kaotiska valet ledde till en fördjupad kris i Georgien och till presidentens avgång. I ett pressmeddelande vädjade församlingens president till de politiska parterna att avstå från våld och efterlyste en lösning inom ramen för Georgiens konstitution. Vid årsskiftet förberedde Georgien ett presidentval till den 4 januari 2004. Parlamentsval skall hållas senare under våren.

Även om det fanns tveksamhet om det var den rätta tidpunkten för tillträde blev Armenien och Azerbajdzjan medlemmar i januari 2001. Armeniens och Azerbajdzjans regeringar förväntades redovisa framsteg när det gällde demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Ökade möjligheter till en fredlig lösning på problematiken kring Nagorno-Karabach spelade en central roll för Armeniens och Azerbajdzjans inträde.

Armenien har undertecknat och ratificerat ett flertal av Europarådets konventioner, antagit en ny vallag och en lag beträffande politiska partier. Efter att ha kritiserats hårt ratificerade Armenien i september 2003 Europakonventionens protokoll nr 6 om avskaffandet av dödsstraffet. Församlingen har krävt att bristfälligheter i rättsväsendet särskilt när det gäller garantier för domarnas oberoende ställning rättas till. Ytterligare krav gäller lagstiftning om en ombudsmannainstitution, mediefrihet och lokalt självstyre. Resoluta åtgärder behövs för att utrota korruptionen. I maj 2003 övervakade Europarådet Armeniens presidentval. Krav som ställs som standard för demokratiska val uppfylldes inte, enligt ett pressmeddelande från församlingens president.

Den långsamma reformtakten när det gäller att förbättra situationen för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna i Azerbajdzjan har kritiserats av församlingen, särskilt förekomsten av politiska fångar. Det är oacceptabelt att en medlemsstat har rättspraxis som tillåter frihetsberövande på politiska grunder. Snabba åtgärder har krävts särskilt för att uppfylla kraven på yttrandefrihet, föreningsrätt och separation av statsmakter. Azerbajdzjan har bara delvis efterlevt sina åtaganden när det gäller att ratificera Europarådets konvention mot korruption. Azerbajdzjan har dock uppfyllt vissa av sina åtaganden i Europarådet bl.a. inrättat en ombudsmannainstitution. Europarådet har gett experthjälp för att reformera lagstiftningen om en

konstitutionell domstol samt om en civilrättslig och straffrättslig processordning.

Azerbajdzjan gick till valurnorna den 15 oktober 2003 för att välja president. Valet blev en besvikelse. Förekomsten av våld efter valet, exempelvis häktning av journalister och oppositionsledare, överdrivet polisvåld mot demonstranter och konfiskering av oppositionella tidningar gav president Schieder anledning att uttrycka sin djupa oro för Azerbajdzjans vilja att respektera Europarådets normer.

2.5.7 Kampen mot terrorismen

Kampen mot den internationella terrorismen har varit ett återkommande tema efter terrorattacken mot USA den 11 september 2001 som upplevdes som ett direkt hot mot den öppna demokratiska samhällsmodellen och de grundläggande värden som Europarådet slår vakt om. Församlingen har fördömt terrorism som ett hot mot internationell fred och säkerhet.

Europarådet har antagit flera konventioner som syftar till att bekämpa terrorism, t.ex. den europeiska konventionen om bekämpande av terrorism (ETS nr 90), den europeiska utlämningskonventionen (ETS nr 24) och den europeiska konventionen mot IT-relaterad brottslighet (ETS nr 185). Arbetet med att göra konventionerna slagkraftigare resulterade i ett *tilläggsprotokoll till konventionen om bekämpande av terrorism* som är från 1977. Församlingens yttrande debatterades vid januarsessionen (dok. 9649, yttrande nr. 242). Det nya protokollet gör det möjligt för observatörländer att ansluta sig till konventionen.

En följd av den internationella kampen mot terrorism har blivit att många länder i snabb takt genomdrivit skärpta lagar. Det finns dock en risk för otillräckligt underbyggda beslut när ärenden forceras fram. Europarådet har uttalat att vid antagandet av antiterroristlagar i medlemsländerna gäller det att försvara fundamentala mänskliga rättigheter, inte att underminera dem. En debatt om USA:s fångar på Guantánamobasen berörde denna problematik.

2.5.8 Globalisering

Även om Europarådet är en regional organisation bevakar den parlamentariska församlingen den politiska och ekonomiska utvecklingen över hela världen. Den tilltagande globaliseringen påverkar i hög grad utvecklingen i de europeiska länderna.

Europarådets roll bör vara att föra den internationella dialogen framåt och förvandla konfrontation till dialog. Med sin värdegrund har Europarådet goda förutsättningar att delta i en debatt om globaliseringens olika dimensioner.

Handelspolitiskt samarbete och *Världshandelsorganisationen WTO:s roll i världsekonomin* var ett aktuellt tema vid församlingens januarsession (dok. 9295, res. 1269). Till aktualiteten bidrog WTO:s nyligen avslutade möte i Doha och början av en ny treårig handelsrunda. Församlingen ansåg att det globala handelspolitiska regelverket har bidragit positivt till ekonomisk till-

växt. Dock behövs åtgärder som ger u-länder gynnsammare villkor så att de får tillgång till marknader i de industrialiserade länderna.

2.6 Demokrati och mänskliga rättigheter

Europarådets bärande idé är att respekt för de mänskliga rättigheterna skapar en fast grund för fred och säkerhet. Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (ETS nr 5) undertecknades 1950. Konventionen övervakas av Europadomstolen. Domstolen för de mänskliga rättigheterna är numera permanent. Domstolens domare arbetar på heltid i Strasbourg. Europadomstolen är sammansatt av domare, en från varje land som tillträtt Europakonventionen. Regeringarna föreslår domarkandidater som sedan väljs av den parlamentariska församlingen. Domarnas mandatperiod är sex år. Vid inrättandet av den nya domstolen 1998 valdes dock hälften av domarkåren på tre år, i syfte att möjliggöra en successiv förnyelse av domstolens sammansättning. Elisabet Palm, som varit den svenska domaren i Europadomstolen sedan 1998 och dess vice ordförande, gick i pension vid halvårsskiftet. Advokat Elisabet Fura-Sandström valdes vid april-sessionen som den nya svenska domaren.

Med Europarådets utvidgning har antalet domstolsärenden ökat kraftigt. Upprepade varningar har framförts i parlamentarikerförsamlingen om att Europadomstolen riskerar att förlora sin trovärdighet om eftersläpningen i ärendebehandlingen fortsätter. Församlingen har i flera sammanhang påpekat bristen på resurser när det gällde arbetet med MR-frågorna. Risken finns att Europarådet förlorar något av den respekt det åtnjuter. Det är medlemsländernas gemensamma ansvar att garantera att domstolen även fortsatt kan arbeta effektivt.

2.6.1 Avskaffandet av dödsstraffet

Rätten till liv är en av de mänskliga rättigheterna. Respekt för liv tillhör Europarådets grundläggande värderingar. Därför ställer Europarådet kategoriska krav på dödsstraffets avskaffande och har som mål att avskaffa dödsstraffet inte bara i Europa utan i hela världen.

Förekomsten av dödsstraff i några medlems- och observatörländer har varit ett ständigt föremål för intensiv bevakning i församlingen. Sedan Europarådets toppmöte 1997 råder moratorium på tillämpningen av dödsstraff i samtliga Europarådets medlemsstater. Församlingen har kritiserat tillämpningen av dödsstraffet i Europarådets observatörländer USA och Japan och krävt dess avskaffande. Ärendet debatterades återigen vid junisessionen.

Vid årsskiftet 2003/04 hade 43 av rådets 45 medlemsstater ratificerat tilläggsprotokoll nr 6 till Europakonventionen som förbjuder dödsstraff (ETS nr 114). De länder som ännu inte har ratificerat tilläggsprotokollet är Ryssland och Serbien och Montenegro men moratoriet gäller. Under 2002 ratificerade Bosnien och Hercegovina och Azerbajdzjan tilläggsprotokollet och under

2003 Armenien. Det turkiska parlamentet ratificerade tilläggsprotokollet i december 2003.

Ett totalförbud mot dödsstraffet genom ett tilläggsprotokoll till Europakonventionen (ETS nr 187) trädde i kraft den 1 juli 2003. Tilläggsprotokollet nr 13 kompletterar det förbud mot dödsstraff i fredstid som funnits sedan 1985. För de stater som ratificerar det nya tilläggsprotokollet blir dödsstraffet förbjudet även i krigstid och när det råder fara för krig.

Vitryssland som står utanför Europarådet är det sista landet i Europa som fortfarande verkställer dödsstraff. Församlingen anordnade i maj 2003 ett seminarium i Vitryssland om avskaffandet av dödsstraffet.

2.6.2 Uppföljning av verkställighet av Europadomstolens beslut

De till Europakonventionen anslutna staterna förbinder sig att erkänna domstolens obligatoriska jurisdiktion. Att verkställa Europadomstolens domar är av stor betydelse och utgör en väsentlig del i den europeiska mekanismen för att skydda de mänskliga rättigheterna. Det faktum att flera av Europadomstolens domar flera år efter avgörandet inte blivit verkställda riskerar att underminera det system som byggts upp under Europakonventionen. Det är därför med stor oro församlingen följt utvecklingen och uttalat sig i ärendet. För att ta itu med problemet har församlingen föreslagit att ministerkommittén intar en striktare hållning mot de medlemsländer som brister i verkställighet av domar. Församlingen har vidare rekommenderat bl.a. att europeisk domstolspraxis införlivas i den nationella lagstiftningen och att myndigheterna i medlemsländerna effektiviserar verkställigheten av domar.

Vissa ändringar krävs i Europakonventionen och ett reformarbete har inletts. Det juridiska utskottet har utarbetat en rapport om en domstolsreform. Ett seminarium kring detta tema anordnades i Strasbourg den 17 november. *Birgitta Ahlqvist* var en av föredragshållarna. Hon underströk i sitt tal att rätten för en enskild person att väcka en fråga betraktas som Europakonventionens grundval och får inte försvagas. I EU-staterna utövas beslutanderätten också av Europeiska unionen. Däremot är EU-myndigheterna och deras verksamhet inte bundna av konventionen så länge EU inte har undertecknat den.

Församlingen har åtagit sig att regelbundet följa domarnas verkställighet. Således är verkställigheten av domarna från Europadomstolen en återkommande punkt på dagordningen för det juridiska utskottet och församlingen.

2.6.3 Mekanismen för att skydda de mänskliga rättigheterna

Den europeiska konventionen om förhindrande av tortyr och annan omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning (ETS nr 126) antogs av ministerkommittén i juni 1987 och trädde i kraft den 1 februari 1989. Konventionen har ratificerats av samtliga medlemsstater och är således juridiskt bindande i hela Europarådsområdet. Sverige ratificerade konventionen den 21 juni 1988. Den kommitté, CPT, som upprättats enligt konventionen för att undersöka behandlingen av frihetsberövade inledde sin verksamhet 1990.

Kommittén består av en representant från varje medlemsland. De nationella delegationerna nominerar kandidaterna och valet sker i ministerkommittén. Sveriges första representant var Love Kellberg som efterträddes 1995 av Christina Doctare. År 2002 utsågs Thomas Hammarberg till Sveriges representant i CPT men han avsåg sig senare uppdraget på grund av hög arbetsbelastning. Europarådsdelegationen presenterade sin kandidatlista till byrån i december 2002, och ministerkommittén utsåg i april 2003 jur.kand. Ann-Marie Orlor till den svenska posten i CPT. Mandatperioden är fyra år med möjlighet att omväljas en gång.

Europarådets kommissarie för de mänskliga rättigheterna inrättades under 1999. Den första kommissarien är Alvaro Gil-Robles (Spanien). Hans mandatperiod på sex år började den 1 januari 2000. Kommissarien kan inte omväljas.

2.6.4 Internationella brottmålsdomstolen

Internationella brottmålsdomstolen, International Criminal Court, ICC, är en fristående domstol med uppgift att genomföra utredningar och ställa personer inför rätta som begått allvarliga brott mot folkrätten. Domstolens tillkomst är ett viktigt steg för att säkra de mänskliga rättigheterna och att undvika strafffrihet för grova brott mot den humanitära rätten. ICC:s första domare och chefåklagare utsågs under våren 2003. Parlamentarikerförsamlingen har sedan 2000 ett flertal gånger debatterat inrättandet av domstolen och ställt sig bakom den. Hotet mot domstolen till följd av USA:s agerande debatterades av församlingen under junisessionen. USA:s ovilja att ratificera konventionen och agerande i FN:s säkerhetsråd för att tillfälligt undandra FN-personal från vissa stater från domstolens jurisdiktion har väckt oro. Dessutom har USA ingått avtal med en rad enskilda länder för att förhindra att amerikanska medborgare utlämnas till ICC. Parlamentarikerförsamlingen kritiserade USA:s agerande som riskerar att underminera förtroendet för domstolen.

2.6.5 Jämställdhet mellan kvinnor och män

Europarådets verksamhet för att utveckla jämställdhet mellan kvinnor och män är ett väsentligt led i organisationens arbete för att främja en pluralistisk demokrati, förankrad i rättsstatens principer och respekt för de mänskliga rättigheterna. Utskottet för frågor rörande jämställdhet mellan kvinnor och män har varit verksamt sedan januari 1998. Utskottets uppdrag är att föreslå åtgärder och bevaka att medlemsstaterna lever upp till sina åtaganden på detta område. Det skall främja jämställdhet bl.a. genom att anordna seminarier, konferenser och utfrågningar. I församlingens egen krets är den kvinnliga representationen (ca 20 %) inte tillfredsställande.

Församlingen har under de senaste åren antagit en lång rad rekommendationer som handlar om några av de värsta formerna av kvinnoförtryck och diskriminering som förekommer i Europa. Under 2003 behandlades kvinno-

frågor i debatter om sexslavhandel, våld mot kvinnor, hedersmord och rätten till födelsekontroll.

2.7 Sociala, ekonomiska och kulturella frågor m.m.

Församlingen är parlamentariskt forum för att granska verksamheten i de mellanstatliga regeringsorganen OECD och EBRD. Rapporter om verksamheten inom Europeiska utvecklingsbanken, EBRD, och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, OECD, finns varje år på församlingens dagordning.

Det ingår i Europarådets roll att fokusera på de mest utsatta samhällsgruppernas villkor och rättigheter. Bland dessa grupper märks gamla, sjuka, handikappade, barn, kvinnor, minoriteter, flyktingar och tvångsflyttade.

Församlingen behandlar varje år minoriteternas ställning ur olika perspektiv. Under 2003 debatterades bl.a. en rapport om skyddet för teckenspråk (dok. 9738, rek. 1598). Genom att officiellt erkänna teckenspråket kan, enligt församlingen, integreringen av döva i samhället underlättas.

Bland andra minoriteter har romernas utanförskap i samhället lyfts fram. Verkligheten för romerna är dystert. Europarådet har beslutat skapa ett europeiskt organ för romerna som kan stärka deras röst.

Utskottet för kultur-, vetenskaps- och utbildningsfrågor presenterade under 2003 bl.a. en rapport om yttrandefriheten i europeiska medier. Rapporten pekade på flera länder där medier utsätts för trakasserier och där våld mot journalister förekommer.

Varje år delar parlamentarikerförsamlingen ut ett pris till den europeiska stad, kommun eller region som på ett aktivt och föredömligt sätt arbetat för att stärka samarbetet i Europa. Miljöutskottet har ett underutskott som fungerar som priskommitté. I en skrivelse till Sveriges kommuner och landsting hösten 2002 uppmanade Riksdagens Europarådsdelegation tillsammans med CLRAE:s svenska delegation kommuner och landsting att delta i tävlingen om Europapriset 2003. Priset gick till Klaipeda i Litauen. En svensk kommun, Vara, fick en utmärkelse, den europeiska hedersflaggan.

Europarådets årliga museipris 2003 tilldelades ett arkeologiskt museum i Neuchâtel i Schweiz.

2.8 Gäster

Parlamentarikerförsamlingen gästades under 2003 av Österrikes president Thomas Klestil, Slovakien president Rudolf Schuster, Moldaviens president Vladimir Voronin, Turkiets premiärminister Abdullah Gül, Maltas premiärminister Edward Fenech-Adami, Bulgariens premiärminister Simeon Saxe-Coburg Gotha, Rumäniens premiärminister Adrian Nastase, Ungerns premiärminister Peter Medgyessy, Storbritanniens Europaminister Denis MacShane, Algeriets kulturminister Khalida Toumi, Marockos kulturminister

Mohamed Achaari, Tuniens kulturminister Abdelbaki Hermassi, EU:s jordbrukskommissionär Franz Fischler, Frankrikes statssekreterare för handikappfrågor Marie-Thérèse Boisseau, EU:s särskilde samordnare för stabilitetspakten i sydöstra Europa Erhard Busek, OECD:s generalsekreterare Donald Johnston, EBRD:s president Jean Lemierre, IOM:s generaldirektör Brunson McKinley, presidenten i OSSE:s parlamentarikerförsamling Bruce George, den mexikanska senatens talman Enrique Jackson Ramirez och serbisk-montenegrinska parlamentets talman Dragoljub Micunovic.

Maltas utrikesminister Joseph Borg i egenskap av ministerkommitténs ordförande under det första halvåret och Moldaviens utrikesminister Nicolae Dudau i samma egenskap under det andra halvåret informerade församlingen om verksamheten i ministerkommittén och svarade på parlamentarikernas frågor.

3 Den svenska representationen

För 2003 års session hade riksdagen anmält följande valda ombud och ersättare till församlingen och dess organ.

Ombud

1. Göran Magnusson (s), delegationens ordförande
2. Anders G Högmark (m), delegationens vice ordförande
3. Birgitta Ahlqvist (s)
4. Helena Bargholtz (fp)
5. Carina Ohlsson (s)
6. Conny Öhman (s)

Ersättare

1. Majléne Westerlund Panke (s)
2. Per Westerberg (m)
3. Yilmaz Kerimo (s) t.o.m. 2003-03-12, Michael Hagberg (s) fr.o.m. 2003-03-13
4. Johan Pehrson (fp)
5. Carina Hägg (s)
6. Mats Einarsson (v)

Göran Magnusson valdes till vice ordförande i församlingen för 2003 års session.

Mats Einarsson (v) valdes till ordförande i gruppen för den förenade europeiska vänstern (Group of the Unified European Left, UEL) i juni 2003.

Ordföranden företräder delegationen i det **ständiga utskottet**. Vid förhinder kan han utse en ställföreträdare. Dessutom ingår de politiska gruppernas ordförande ex officio i det ständiga utskottet. Det ständiga utskottet har fullmakt att besluta på församlingens vägnar under perioder då denna ej är samlad. Ombuden och ersättarna var fördelade på församlingens tio fackutskott. I fackutskotten, vilka sammanträder såväl under som mellan församlingens plenarmöten, bereds ärenden som församlingen har att besluta om. Utgående från utskottens betänkanden och förslag antar församlingen rekommendationer till ministerkommittén, resolutioner, yttranden och direktiv. Flertalet utskott har tillsatt underutskott, vilka i många fall är permanenta från session till session. Vidare kan ad hoc-utskott utses för en särskild fråga.

Ombuden och ersättarna var under 2003 års session fördelade på församlingens utskott och underutskott på sätt som anges nedan (utskottsersättare inom parentes).

Utskotten

Ständiga utskottet: Magnusson, Einarsson (ex officio)

Politiska utskottet: Magnusson, Westerberg (Ohlsson, Bargholtz)

Underutskottet för relationer med icke-medlemsländer: Westerberg

Underutskottet för förstärkning av demokratiska institutioner: Magnusson

Underutskottet för Vitryssland: Magnusson

Utskottet för juridiska frågor och mänskliga rättigheter: Ahlqvist, Pehrson (Hägg, Kerimo t.o.m. 2003-03-12, Hagberg fr.o.m. 2003-03-13)

Underutskottet för mänskliga rättigheter: Ahlqvist (Pehrson) (båda från juni 2003)

Utskottet för ekonomi och utveckling: Öhman, Högmark (Westerlund Panke, Westerberg)

Underutskottet för internationella ekonomiska relationer: Öhman

Underutskottet för utveckling av turistnäringen: Högmark

Utskottet för social-, hälsovårds- och familjefrågor: Ahlqvist, Bargholtz (Öhman, Pehrson)

Underutskottet för barnfrågor: Ahlqvist (Bargholtz)

Underutskottet för hälsofrågor: Bargholtz (Öhman)

Utskottet för migrations-, flykting- och befolkningsfrågor: Einarsson, 1:e vice ordförande, Kerimo t.o.m. 2003-03-12, Hagberg fr.o.m. 2003-03-13 (Pehrson, Westerberg)

Underutskottet för migrationsfrågor: Westerberg (Einarsson)

Underutskottet för befolkningsfrågor: Hagberg (från juni 2003)

Utskottet för kultur, vetenskap och utbildning: Westerlund Panke, Ohlsson (Högmark, Ahlqvist)

Underutskottet för kulturarvet: Högmark

Underutskottet för vetenskap och etik: Westerlund Panke

Underutskottet för mediefrågor: Ahlqvist

Underutskottet för ungdoms- och sportfrågor: Ohlsson

Utskottet för miljö- och jordbruksfrågor samt lokala och regionala ärenden: Högmark, Ohlsson (Hägg, Einarsson)

Underutskottet för hållbar utveckling: Ohlsson (Högmark)

Underutskottet för jordbruks- och fiskefrågor: Högmark (Ohlsson)

Underutskottet för Europapriset: Hägg

Utskottet för jämställdhet mellan könen: Hägg (Bargholtz)

Underutskottet om våld mot kvinnor: Hägg (Bargholtz)

Utskottet för procedurfrågor och parlamentarisk immunitet: Magnusson (Einarsson)

Utskottet för granskning av medlemsländernas uppfyllande av sina åtaganden ("Granskningsutskottet"): Magnusson, Einarsson

Vidare har delegaterna ingått i **ad hoc-utskott** enligt följande:

Ad hoc-utskottet för ordföranden i politiska grupper (Presidential Committee): Einarsson, från juni 2003

Ad hoc-utskottet för övervakning av valet i Georgien 2 november: Bargholtz

Ad hoc-utskottet för övervakning av valet i Ryssland 7 december: Hagberg

Partigrupper

Den socialistiska gruppen (Socialist Group, SOC): Magnusson, Ahlqvist, Ohlsson, Öhman, Westerlund Panke, Kerimo t.o.m. 2003-03-12, Hagberg fr.o.m. 2003-03-13, Hägg

Det europeiska folkpartiet (Group of the European People's Party, EPP/CD): Högmark, Westerberg

Liberala gruppen (Liberal, Democratic and Reformers' Group LDR): Bargholtz, Pehrson

Den förenade europeiska vänstern (Group of the Unified European Left, UEL): Einarsson

4 Huvudområden för församlingens verksamhet

4.1 Granskning av hur medlemsländer uppfyller sina åtaganden

Granskningsutskottets årsrapport (dok. 9651, direktiv 585) redogjorde för verksamheten i utskottet under perioden september 2001–december 2002. Tio länders åtaganden har varit föremål för granskning: Albanien, Armenien, Azerbajdzjan, Bosnien och Hercegovina, Georgien, Moldavien, Ryssland, Serbien och Montenegro, Turkiet och Ukraina. Verksamheten i utskottet bygger dels på samarbete med de nationella delegationerna, dels på dialog med ministerkommitténs granskningsenhet. Ministerkommittén informerar församlingen om den uppföljning som föranleds av granskningen. Meningen har varit att granskningsarbetet i de två organen skall vara kompletterande, och samspel mellan dem sker i en gemensam kommitté där uppföljningsverksamheten diskuteras. Viss överlappning har varit svår att undvika. Granskningsutskottet menar dock att Europarådets begränsade resurser bör användas på ett effektivt sätt inte minst för att överlappande funktioner skapar förväxling i de granskade länderna.

Framgångsrik granskning förutsätter samarbetsvilja från det granskade landets och dess myndigheters sida. Utskottets delegationer besöker de granskade länderna för att skaffa sig en detaljerad bild över utvecklingen i landet i fråga. Även valövervakning används i samma syfte genom att utskottets rapportör ingår i församlingens ad hoc-delegationer för valövervakning. Samarbetet får sin konkreta innebörd när det berörda landet genomför och tillämpar granskningsrapportens rekommendationer. Efterlevnaden av granskningens rekommendationer följs upp genom en dialog med landet och påbörjas ett år efter avslutad granskning. En sådan dialog pågår mellan granskningsutskottet och sex medlemsländer (Bulgarien, Kroatien, Lettland, Makedonien, Slovakien och Tjeckien).

4.1.1 Moldavien

Vid aprilsessionen rapporterade granskningsutskottet om *uppföljningen av hur de demokratiska institutionerna fungerar i Moldavien* (dok. 9772). Moldaviens problem var av särskild aktualitet då landet tog över ordförandeskapet i Europarådet för en halvårsperiod från maj till november 2003. Att Europarådet skulle representeras av ett land vars demokrati ifrågasatts i omvärlden hade väckt vissa betänkligheter.

En orsak till den politiska instabiliteten i Moldavien är tvisten om utbrytarrepubliken Transnistriens ställning. Transnistrien förklarade sig självständigt i september 1990. Moldavien har sedan dess försökt lösa problemet såväl på egen hand som med det internationella samfundets hjälp. Målet är en politisk lösning på Transnistriens ställning i den moldaviska republiken.

Den inrikespolitiska situationen i Moldavien dominerades länge av tvisten mellan presidenten och parlamentet. Vid årsskiftet 2001/02 förekom stora demonstrationer som gällde regeringens förslag till en ny språklag med syfte att stärka det ryska språkets ställning i Moldavien. Fattigdomsrelaterade problem är särskilt märkbara i Moldavien, Europas fattigaste land. Moldavien behöver internationell hjälp för att kunna stabilisera ekonomin och förbättra den sociala situationen för en stor del av befolkningen. Landets regering måste också ta itu med en utbredd korruption, vapenhandel och handel med människor.

Moldavien har tagit emot experthjälp från Europarådet vid flera lagreformer, men det arbetet är ännu inte avslutat. Församlingen har erbjudit expert-hjälp bl.a. för att ändra parlamentets procedurregler. Lagen om radiobolaget Teleradio-Moldova har reviderats. Utskottets rapportörer noterar en relativ förbättring i den politiska stämningen men ser anledning att påminna om oppositionens givna roll i en demokrati. På grund av det kommunistiska partiets överväldigande majoritet förekommer det knappast någon politisk debatt i parlamentet. En ny lag om politiska partier har genomgått ett antal omformuleringar och lär förbli föremål för ytterligare omskrivningar. En annan lag som handlar om parlamentarikers status har antagits. Rapportörerna anser att en garanti om det parlamentariska mandatet oåterkallelighet måste införas i konstitutionen. Församlingen fortsätter att granska Moldaviens åtaganden som Europarådsmedlem.

4.1.2 Ukraina

Församlingen har vid åtskilliga tillfällen fokuserat på missförhållanden i Ukraina. Vid höstsessionen debatterade församlingen granskningsutskottets rapport om *hur Ukraina efterlever sina åtaganden som Europarådsmedlem* (dok. 9852, rek. 1622, res. 1346). Senast har Ukrainas åtaganden och särskilt yttrandefrihet granskats år 2001 då församlingen sade sig vilja överväga sanktioner mot Ukraina om påtagliga framsteg inte visats inom en angiven tidsram. Ukrainas internationella anseende och bilden av Ukraina som ett land på väg mot demokrati stördes av en inrikespolitisk kris som utlöstes av mordet på en regimkritisk journalist, Gongadze, hösten 2000. Korruptionen bedöms vara omfattande. Privatiseringen har inte fullföljts. Levnadsstandarden har sjunkit för stora befolkningsgrupper efter frigörelsen från Sovjetunionen.

Församlingen anser dock att Ukraina förbättrat sin lagstiftning sedan landets åtaganden senast granskades men ännu inte fullföljt alla de skyldigheter och åtaganden som landet accepterat vid inträdet i Europarådet 1995. Genom ratificeringen av Europakonventionens protokoll nr 6 avskaffades dödsstraffet 2001. En ny brottsbalk har antagits, liksom en lag om politiska partier.

Den långsamma reformtakten väcker dock djup oro. I fallet Gongadze uppmanar församlingen de ukrainska myndigheterna att fastställa händelseförloppet kring hans försvinnande samt ställa de skyldiga inför rätta. Medborgare som deltog i stora protestdemonstrationer i Kiev i maj 2001 hålls fortfarande fängslade och kan därmed anses vara politiska fångar. Myndigheternas försök att kontrollera medierna är oroande. Församlingen kräver åtgärder för

att säkerställa yttrandefriheten och förbättra villkoren för medierna. Utredningar av missförhållanden för medierna och trakasserier av journalister har låg prioritet. Fängelse- och häktningsförhållandena i Ukraina måste förbättras. Församlingen beslutade att fortsätta granskningen av Ukrainas åtaganden.

4.2 Politiska frågor

4.2.1 Europarådets framtid

EU-konventets arbete med att utforma Europas framtid påverkar Europas samarbetsstrukturer och öppnade för en bred debatt om Europas politiska integration, något som alltid engagerat Europarådet och dess parlamentariska församling.

Vid januarsessionen lämnades en rapport om *Europarådets bidrag till Europeiska unionens arbete att skapa en konstitution* (dok. 9666, 9681, res. 1314). Församlingen anser att EU:s konstitution bör inkludera ett avsnitt om de grundläggande rättigheterna. Unionens anslutning till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna skulle stärka mekanismen för att skydda de mänskliga rättigheterna på ett juridiskt bindande sätt genom att eliminera skillnader i Europadomstolens och EG-domstolens utslag. Församlingen påpekar att Europarådet och EU har samma värderingar och eftersträvar samma mål i fråga om demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Församlingen anser att EU:s grundfördrag bör innehålla hänvisningar till de viktigaste av Europarådets konventioner. Europarådets banbrytande roll vid skapandet av ett område där frihet och säkerhet råder bör uppmärksammas genom att EU-fördraget nämner Europarådet som ett paneuropeiskt samarbetsforum.

Europarådets vision är att bygga ett Europa utan gränser, påpekade *Göran Magnusson* i sitt debattinlägg. Europarådet har under många år agerat konsekvent för att övertyga EU om att ansluta sig till Europakonventionen. Han glädde sig åt positiva formuleringar i EU-konventets författningsutkast som skulle bana vägen för EU:s anslutning till Europakonventionen. Därmed skulle de mänskliga rättigheterna stärkas både inom EU och i det övriga Europa.

Junisessionen ägde rum kort efter det att konventets ordförande Valéry Giscard d'Estaing vid Europeiska rådets möte i Thessaloniki den 20 juni överlämnat ett utkast till fördrag om upprättandet av en konstitution för Europa. Församlingen debatterade en rapport om *Europarådet och EU:s konvent om Europas framtid* (dok. 9846, 9849, 9850, rek. 1613, res. 1339). Parlamentarikerna gratulerade EU-konventets medlemmar för den överenskommelse som efter 16 månaders arbete åstadkommits. I resolutionen sägs att det är av stor vikt att ordalydelsen av artikel 1-7 i konventets utkast behålls. Enligt den skall Europeiska unionen söka anslutning till europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Parlamentarikerna beklagar att utkastet inte uttryckligen nämner Europarådet i artikel I-56 som handlar om EU:s närmaste omvärld.

Mats Einarsson deltog i debatten på UEL:s vägnar, som gruppens nyvalde ordförande. Han ansåg att det var för tidigt att förutspå om EU:s nya konstitution skulle komma att lösa problem som gäller unionens demokratiska underskott. Europarådets legitimitet påverkas inte om det omnämns i EU:s grundfördrag. Det finns ingen underordning när det gäller de två organisationernas status. Båda har sina uppgifter. Det återstår mycket att uträtta när det gäller att skydda de mänskliga rättigheterna och främja demokratins och rättsstatens principer.

Konventets förslag handlar inte om ett utkast till en europeisk konstitution utan är ett utkast till ett konstitutionellt fördrag, underströk *Göran Magnusson* i sitt debattinlägg. Han välkomnade konventets förslag som gäller EU:s anslutning till Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna. De politiska påtryckningarna för anslutningen måste fortsätta under regeringsförhandlingarna. Utan anslutning riskerar 800 miljoner européer att delas i två kategorier när det gäller skyddet av de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. Enligt Magnusson är det nu hög tid att starta en bred diskussion om Europarådets framtida roll.

4.2.2 Irakkriget

Vid tidpunkten för årets första delsession var krigshotet i Irak överhängande. FN:s vapeninspektörer hade några dagar tidigare publicerat en mellanrapport om letandet efter massförstörelsevapen i Irak. Genom ett beslut om en krisdebatt inkluderades *Irakkrisen* på sessionens dagordning (dok. 9690, res. 1316). Församlingen understryker att det internationella samfundets gemensamma vilja har uttryckts i säkerhetsrådets resolution 1441. Europarådets medlemsländer uppmanas att stödja målet att med politiska och diplomatiska medel nedrusta Irak och stödja vapeninspektörernas fortsatta arbete.

Vid vårsessionen, när kriget i Irak var ett faktum, fördömde församlingen det pågående kriget i Irak när en rapport om *Europa och Irakkriget* (dok. 9768 & tillägg, rek. 1603, res. 1326) debatterades. I den antagna resolutionen säger församlingen att kriget förs i strid med internationell rätt. Det militära ingripandet i Irak har inte något stöd i FN:s resolutioner. Församlingen uppmanar de krigförande makterna att omedelbart stoppa fientligheterna och vill ge FN en central roll i konfliktlösningen.

På svenskt initiativ infördes i resolutionen en paragraf om kvinnors roll i arbetet med att förhindra konflikter och upprätthålla freden. Trots att kvinnor drabbas i högre grad än män av krigets konsekvenser hörs inte de irakiska kvinnornas röst, sade *Carina Hägg* i sin motivering för förslaget.

Det faktum att kriget inte gick att undvika är ett misslyckande och orsak till besvikelse, sade *Helena Bargholtz* i sitt debattinlägg. Bakom kriget ligger Saddams kränkningar av de mänskliga rättigheterna och aggressioner mot grannländerna. Inrättandet av demokratiska institutioner är en självklar del i återuppbyggnaden av Irak. Av stor vikt är att bevara autonomi i den kurdiska delen av landet och bygga upp en framtid för kurder i Irak.

Världssamfundet står inför en enorm utmaning när det gäller den politiska och ekonomiska återuppbyggnaden av Irak. Detta måste ske under FN:s led-

ning och i samverkan med det irakiska folket, påpekade *Göran Magnusson* när han deltog i debatten. Den irakiska civilbefolkningens lidande är oroande. Därför måste den humanitära hjälpen prioriteras.

I en extrainsatt debatt i oktober behandlade församlingen *FN:s roll i Irak* (dok. 9943, rek. 1628, res. 1351). Avsaknaden av framsteg i diskussionerna om FN:s roll i Irak efter kriget oroar församlingen. Unilateralt agerande är ett hot mot principer om gemensam säkerhet. Församlingen uppmanar medlemsländernas regeringar att stödja återuppbyggnaden i Irak. De multilaterala ansträngningarna bör ledas av FN.

4.2.3 Tjetjenien

Församlingen har upprepade gånger understrukit att konflikten i Tjetjenien inte kan lösas med våld. En politisk lösning är den enda vägen till fred och stabilitet i området.

Vid januarsessionen var *Tjetjenienkonflikten* återigen på församlingens dagordning (dok. 9687, 9688, 9689, rek. 1593, res. 1315 rev., direktiv 584). Trots den allvarliga säkerhetssituationen förbereddes en folkomröstning i Tjetjenien angående en ny konstitution. Europarådet i samråd med andra internationella organisationer drog slutsatsen att förutsättningar för att genomföra folkomröstningen den 23 mars enligt internationell standard inte existerade. Den allmänna situationen beträffande de mänskliga rättigheterna är fortsatt djupt oroande. Den ryska dumans uttalande enligt vilket år 2003 tillägnas freden och nationell förlikning samt återuppbyggnaden av Tjetjenien väcker lite hopp. Brotten mot de mänskliga rättigheterna måste stoppas och den ryska militärens övergrepp måste bli föremål för domstolsbehandling. Flyktingar skall inte tvingas återvända till Tjetjenien. Det är ministerkommitténs uppgift att kräva att den ryska regeringen fullföljer Europarådets rekommendationer. Församlingen gav direktiv till tre av sina utskott att aktivt bevaka ärenden som berör utvecklingen i Tjetjenien.

Till grund för en debatt vid vårsessionen låg en rapport om *situationen för de mänskliga rättigheterna i Tjetjenien* (dok. 9732 och tillägg, rek. 1600, res. 1323). Församlingen har upprepade gånger fastslagit att den ryska militära verksamheten bryter mot de principer och grundläggande värderingar som Europarådet står för. En politisk lösning har efterlysts som den enda vägen till fred och stabilitet i området. Alla försök att skapa fred i regionen är dömda att misslyckas om situationen för de mänskliga rättigheterna inte förbättras. Intensivare ansträngningar behövs för att ställa dem som brutit mot de mänskliga rättigheterna inför rätta. Församlingen avser att överväga inrättandet av en ad hoc-tribunal för att döma krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten om straffrihet i Tjetjenien får fortsätta att råda. Hittills har alla parter misslyckats med att skydda den civila befolkningen mot övergrepp. Den humanitära situationen för flyktingar i Tjetjenien och i grannrepublikerna är mycket dålig. Församlingen väddar till Ryssland att ratificera stadgan för den Internationella brottmålsdomstolen. Ministerkommittén har en viktig roll att övervaka hur Ryssland uppfyller sina medlemsförpliktelser och efterlever församlingens rekommendationer.

Situationen i Tjetjenien för de mänskliga rättigheterna är ytterst upprörande, sade *Mats Einarsson* som deltog i debatten på UEL:s vägnar. Det är lätt att förstå att den växande frustrationen över vad som händer i Tjetjenien – och över det som inte händer – leder till krav på utomordentliga åtgärder. Förslaget om en internationell tribunal för krigsförbrytelser i Tjetjenien var ett exempel på sådana åtgärder.

4.2.4 ICC

Vid junisessionen debatterade församlingen *Internationella brottmålsdomstolen, ICC* (dok. 9844, res. 1336). Anledningen till den extrainsatta debatten var USA:s agerande i FN:s säkerhetsråd tidigare under juni. Genom resolution 1487 förnyades då det undantag som ger amerikanska medborgare åtalsimmunitet för krigsförbrytelser i samband med fredsbevarande insatser och tillfälligt undandrogs fredsbevarare från vissa stater från domstolens jurisdiktion. Dessutom hade USA ingått bilaterala avtal med ett fyrtiotal enskilda länder för att förhindra att amerikanska medborgare utlämnas till ICC. Församlingen anser att tillkomsten av Internationella brottmålsdomstolen är en milstolpe när det gäller att säkra de mänskliga rättigheterna och att undvika straffrihet för grova brott mot den humanitära rätten. USA:s agerande underminerar förtroendet för domstolen. Församlingen uttalar starkt stöd för domstolen och anser att stater som undertecknat Romstadgan om ICC måste garantera domstolens integritet och samarbeta med domstolen så att den kan utföra sitt uppdrag på ett effektivt sätt.

På initiativ av den svenska delegationen gjorde församlingen en ändring i utskottets förslag. Enligt den måste undantag från åtalsimmunitet vara begränsade till de kategorier som definieras i Romstadgans paragraf 98(2).

I den rådande internationella situationen behövs Internationella brottmålsdomstolen mera än någonsin, framhöll *Birgitta Ahlqvist* i sitt debattinlägg. Den behövs för att öka förutsättningarna för fred och säkerhet men också som förkämpe för rättvisan särskilt när det gäller kvinnor och barn. Ahlqvist uppmanade USA att stödja ICC:s verksamhet och inte underminera den.

Helena Bargholtz underströk vikten av ett brett internationellt stöd för att garantera ICC:s effektivitet. ICC är behörig att pröva brott som folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser som begåtts efter fördragets ikraftträdande. ICC:s jurisdiktion är kompletterande till nationell rättsskipning. Bargholtz beklagade den amerikanska administrationens agerande.

4.2.5 Guantánamofångar

Församlingen debatterade vid junisessionen en rapport om *situationen för fångarna på Guantánamobasen* (dok. 9817, res. 1340). Anledningen till debatten var USA:s vägran att rätta sig efter folkrätten när det gäller behandlingen av fångarna. Församlingen kräver att USA låter en kompetent domstol fastställa fångarnas status och frige fångar som inte åtalas för brott. Församlingen beklagar att USA inte uppfyller de krav som ställs på länder med observatörsstatus inom Europarådet.

President Bush måste frige fångarna i Guantánamo Bay eller omedelbart starta en domstolsprocess för att klarlägga om fångarna är skyldiga eller ej, sade *Göran Magnusson* i sitt debattinlägg. Sverige har inte givits några skäl som motiverar att en svensk medborgare hållits frihetsberövad under en så lång tid. Det är oacceptabelt att Sverige och andra stater vars medborgare har frihetsberövats får insistera på att få möjlighet att besöka fångar. Ett minimikrav är att advokater fritt får besöka sina klienter. Fångarnas ställning är oklar. USA borde i stället behandla dem som krigsfångar med alla de rättigheter som statusen ger.

Helena Bargholtz deltog i debatten på den liberala gruppens vägnar. USA:s sätt att åsidosätta Guantánamofångarnas mänskliga rättigheter försvårar det transatlantiska samarbetet. USA:s agerande påverkar världen över unga människors syn på rättvisa och demokrati. Fångarna sägs vara under USA:s jurisdiktion, dock hamnar de utanför det skydd som USA:s konstitution garanterar.

4.2.6 Europarådets relationer till frivilligorganisationer

Vid höstsessionen debatterade församlingen *Europarådets relation till frivilligorganisationer* (dok. 9909, yttrande 246). Som grund för debatten låg ministerkommitténs uppdaterade förteckning över internationella organisationer som har en relation till Europarådet.

Göran Magnusson deltog i debatten på socialistgruppens vägnar. Valfungerande kontakter mellan beslutsfattare och allmänheten är viktiga. Frivilligorganisationer både på internationell och nationell nivå har en betydelsefull roll som informationsförmedlare i båda riktningarna. Samarbetet med Europarådet förutsätter att organisationernas verksamhet är förenlig med Europarådets principer och värderingar.

4.3 Juridiska frågor och mänskliga rättigheter

Vid höstsessionen debatterade församlingen en rapport om *dödsstraffets avskaffande i Europarådets observatörsländer* (dok. 9908, rek. 1627, res. 1349).

Två stater med observatörsstatus tillämpar fortfarande dödsstraffet: USA och Japan. Sedan juni 2001 har 137 personer avrättats i USA. Därmed uppgår siffran över avrättningar till 858 efter återinförandet av dödsstraffet i USA 1977. I Japan har 4 dödsdömda avrättats sedan juni 2001. Stor sekretess tillämpas i Japan när det gäller avrättningar. Frågan har senast debatterats i församlingen under 2001 (1522/2001). Ministerkommittén uppmanades då att inleda en dialog med Japan och USA om avskaffandet av dödsstraffet. Ländernas fortsatta observatörsstatus vid Europarådet skulle omprövas om inte påtagliga framsteg i frågan presenteras. Församlingen beslutade då också att fortsättningsvis bevilja observatörsstatus i församlingen endast till stater som redan avskaffat dödsstraffet eller iakttar moratorium.

Av församlingens slutsatser framgår att de två observatörsstaternas agerande fortsätter att stå i strid med de åtaganden som de gjort som observatörer i enlighet med resolutionen från 1993 om observatörsstatus. Församlingen beklagar frånvaron av en transatlantisk dialog i frågan och avser fördjupa den parlamentariska dialogen med Japan. Ministerkommittén uppmanas vidta nödvändiga åtgärder för att få Japan och USA att rätta sig efter församlingens resolutioner om avskaffandet av dödsstraffet.

Vid höstsessionen höll församlingen en gemensam debatt om två rapporter: om *hot mot demokratin från extremistpartier och rörelser* samt om *rasistiskt, främlingsfientligt och intolerant tal i politisk verksamhet* (dok. 9890, 9904, rek. 1344, 1345). Rasism, främlingsfientlighet, intolerans och extremism är fenomen vars spridning redan tidigare med oro uppmärksammats av församlingen. Ingen medlemsstat är undantagen när det gäller sådana hot mot demokratin. För att ta itu med problemen har Europarådet under de senaste åren tagit fram konventioner om IT-relaterad brottslighet och förbud mot rasistiska och främlingsfientliga uttryck på nätet. Församlingen rekommenderar att medlemsländerna utan dröjsmål ratificerar och genomför Europakonventionens protokoll nr 12 som innehåller ett generellt diskrimineringsförbud.

Det ständiga utskottet debatterade vid sitt möte i Neapel i september en rapport om *ombudsmannainstitutionen* (dok. 9878, rek. 1615). Rapporten var tänkt som en rekommendation för de medlemsländer som ännu inte inrättat någon ombudsmannainstitution.

Ombudsmän kan klassas enligt två huvudtyper, dels sådana vars verksamhet går ut på att skydda mänskliga rättigheter, dels s.k. klassiska ombudsmannainstitutioner där verksamheten består i att se till att myndigheter och tjänstemän tillämpar gällande lagstiftning på ett korrekt sätt. Grundläggande frågor som bör beaktas vid etablerandet av dylika institutioner presenteras i rapporten.

4.4 Ekonomi och utveckling

4.4.1 EBRD

Församlingen debatterar årligen verksamheten vid Europeiska återuppbyggnads- och utvecklingsbanken, EBRD. Banken bildades 1991 för att underlätta övergången till marknadsekonomi i de nya demokratierna i Central- och Östeuropa. EBRD har som mål att stärka offentliga institutioner och offentlig förvaltning samt att främja små och medelstora företag. Banken finansierar projekt i både den privata och den offentliga sektorn genom krediter, riskkapitalinvesteringar och garantier.

De länder EBRD är verksam i skall bekänna sig till demokrati, pluralism och marknadsekonomi. I de flesta av de 27 länder där EBRD verkar har övergången till marknadsekonomi och pluralistisk demokrati varit en svår och smärtsam process. Bristen på rättsstatliga institutioner gör det svårt att bekämpa ekonomisk brottslighet och korruption. Resultatet är uteblivna investeringar och sämre tillväxt.

En rapport om EBRD:s bidrag till *ekonomisk utveckling i Central- och Östeuropa* (dok. 9825, res. 1332) stod på dagordningen i juni. Församlingen ger sitt fortsatta stöd till bankens verksamhet. Särskilt beröm får stödet till små och medelstora företag och bankens konkreta bidrag till främjandet av en positiv utveckling på landsbygden och i avlägsna regioner. Att underlätta de öst- och centraleuropeiska ländernas ömsesidiga handel anses vara en väg att snabbt få i gång ekonomisk tillväxt. Bankens resoluta agerande när den avbröt sina finansiella bidrag till den offentliga sektorn i Vitryssland och Turkmenistan med hänvisning till brister i demokratisk utveckling är helt i linje med bankens politiska mandat, enligt församlingen.

4.4.2 OECD

Europarådets parlamentariska församling fungerar som OECD:s parlamentariska dimension. Sju av OECD:s trettio medlemsländer ingår inte i Europarådet men deras parlamentarikerdelegationer har rätt att delta i den årliga debatten om OECD:s aktiviteter. Vid en debatt i september om *OECD och världsekonomin* (dok. 9851, 9941, res. 1350) deltog parlamentariker från Japan, Kanada, Sydkorea och Mexiko samt OECD:s generalsekreterare Donald Johnston. Trots att osäkerhet fortsätter att sätta sin prägel på världsekonomin uttrycker den utvidgade församlingen en försiktig optimism angående tillväxten i världsekonomin. Den grundar sig på förhoppningar om förbättringar i de amerikanska och japanska ekonomierna. OECD spår i sin tillväxtprognos att områdets ekonomi under 2003 växer med 2,3 %, en något positivare utveckling än den som förutspåddes i början av sommaren. Faktorer som kan negativt påverka tillväxten är dock många. Bland dem nämns fruktan för terrorism som hämmar konsumtion och investeringar, kostnaderna för ockupationen av Irak, särskilt effekten på USA:s budgetunderskott, fortsatt geopolitisk spänning på grund av Nordkoreas och Irans kärnvapenprogram, minskat förtroende för världssamfundets möjligheter att lösa kriser och urholkat förtroende för företagsetik som följd av bolagsskandaler. Misslyckandet i WTO-förhandlingarna i september innebär ett bakslag för den globala handeln. Svagare dollarkurs kan dock ge draghjälp åt USA:s exportsektor, en förutsättning för en allmän ekonomisk uppgång.

Ekonomiutskottets rapport hade för första gången skrivits av en representant från ett icke-medlemsland, kanadensaren Charles Caccia. Han lyfter fram OECD:s handlingsplan för hållbar utveckling. Den parlamentariska församlingen har upprepade gånger understrukit vikten av ett enhetligt sätt att gripa sig an hållbar utveckling, vilket dock förutsätter långtgående förändringar i ekonomiskt beslutsfattande. Den utvidgade församlingen ger sitt stöd till OECD:s insatser under de senaste åren för hållbar utveckling och berömmar OECD:s arbete med miljöfrågorna.

4.4.3 Europeisk transportpolitik

Vid junisessionen debatterade församlingen en rapport om *transportpolitiska lösningar i Europa* (dok. 9823, res. 1341). Församlingen har redan 2002

uppmärksammat en dystert utveckling inom trafikflyget. Irakkriget, fruktan för terrordåd, sarsepidemin och allmän ekonomisk nedgång har fortsatt att negativt påverka flygfarten under 2003. Församlingen välkomnar införandet av skärpta säkerhetsarrangemang på flygplatser i enlighet med direktiv utarbetat av EU i samarbete med ECAC, European Civil Aviation Conference.

Anders G Högmark konstaterade i sitt debattinlägg att vikten av ett väl fungerande transportsystem knappast kan överskattas. Det är även en förutsättning för att sprida värderingar och idéer världen över. Hot mot flygtransporter hotar det öppna samhället och de värderingar Europarådet står för. Följdeckterna av nya säkerhetskrav slår hårt mot små flygplatser. Deras existens är ofta av stor betydelse för avlägsna delar av ett land och avgörande för en regions fortsatta utveckling.

4.5 Kultur, vetenskap och utbildning

Vid höstsessionen debatterade församlingen kultur- och vetenskaputskottets rapport om *forskning av mänskliga stamceller* (dok. 9902, 9942, res. 1352). Frågan om forskning på mänskliga embryon är av känslig natur och delar församlingen. Ända sedan 1970-talet har det pågått ett arbete inom Europarådet för att ta fram etiska och juridiska normer för biologisk och medicinsk forskning. Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin (ETS nr164), även kallad Oviedokonventionen, är ett instrument för att ge gemensamma kriterier när det gäller etiken i forskning kring mänskliga embryonala celler. De bärande principerna är respekt för mänsklig värdighet, människans självbestämmanderätt och den enskildes integritet. Konventionens utgångspunkt är att mänskliga intressen måste gå före vetenskapliga intressen eller samhällsintressen. I konventionen anges en rad principer och förbud i fråga om genetik, medicinsk forskning, samtycke från den person som berörs, rätten till privatliv och information, organtransplantation, offentliga debatter m.m. Genteknik tillåts enbart av förebyggande, diagnostiska eller terapeutiska skäl. Genom konventionen förbjuds bildandet av människofoster för forskningsändamål och i de länder där forskning om provrörsfoster är tillåten i lag skall denna garantera lämpligt skydd av fostret. Det första tilläggsprotokollet till konventionen förbjuder mänsklig kloning.

Carina Ohlsson deltog i debatten på socialisgruppens vägnar. Förväntningarna på stamcellsforskningen är stora när det gäller att bota hittills obotliga sjukdomar. Den etiska balansgången mellan användningen av embryonala celler från foster och lindringen av lidandet av patienter med obotliga sjukdomar är svår, menade Ohlsson. Hon var dock optimistisk när det gäller att hitta en utväg med hänsyn till etiska överväganden. En bred och öppen diskussion om stamcellsforskning är viktig.

4.6 Sociala frågor

Med anledning av det Europeiska handikappåret, ett kampanjår i EU:s regi, debatterade församlingen *de handikappades möjligheter att fullt ut delta i samhällslivet* (dok. 9632, rek. 1592). Cirka 120 miljoner européer uppskattas ha ett funktionshinder. Syftet med kampanjåret är att öka medvetenheten om de handikappades rättigheter. Det erbjuder även tillfälle till en debatt om hur man förbättrar levnadsvillkoren för medborgare med funktionshinder. Församlingen påpekar att många europeiska konventionsrättigheter inte är åtkomliga för handikappade.

Helena Bargholtz, som deltog i debatten på den liberala gruppens vägnar, påpekade att handikappade ofta behandlas som en grupp fast det handlar om individer. Det är viktigt att uppmärksamma de handikappades möjligheter att aktivt delta i den politiska beslutsprocessen på alla nivåer.

Vid aprilsessionen debatterade församlingen en rapport om *möjligheter att förbättra övergivna barns situation på institutioner* (dok. 9692, 9731, rek. 1601, dir. 587). FN:s barnkonvention slår fast att barn har rätt att växa upp i en familj. En placering på institution måste betraktas som en sista utväg. Trots detta åtagande förekommer övergivna barn även i Europarådets medlemsländer, ett öde som särskilt ofta drabbar handikappade barn. Rapporten granskar läget i tre länder med många undermåliga institutioner för barn: Ryssland, Bulgarien och Rumänien. Barn placerade på institutioner har samma rättigheter som alla andra barn och måste ha tillgång till hälsovård och utbildning. För att skydda barnens rättigheter rekommenderar församlingen bl.a. att en barnombudsmannainstitution skapas i varje land.

Helena Bargholtz, som talade på den liberala gruppens vägnar, förespråkade i sitt debattinlägg adoption i stället för institutionsplacering. För en fosterfamilj som åtar sig att uppfostra ett barn i sitt hem är samhällets stöd och hjälp av stor betydelse. Bargholtz anslöt sig till rapportens förslag att låta församlingen granska utvecklingen när det gäller förhållandena på barninstitutioner i medlemsländerna.

Vid januarisessionen debatterade församlingen *åldrande befolkningsstruktur och socialpolitik* (dok. 9615, rek. 1591). Europas befolkning åldras som följd av sjunkande fertilitet och ökande medellivslängd. Denna trend ställer Europas länder inför stora ekonomiska, sociala, kulturella och miljörelaterade utmaningar. Samtidigt måste kostnaderna hållas under kontroll för att uppehålla konkurrenskraften i en globaliserad ekonomi. Församlingen anser att nya socialpolitiska åtgärder krävs för den åldrande befolkningen och önskar en bred politisk debatt om nödvändiga reformer.

4.7 Befolknings- och flyktingfrågor

Utgångspunkt för en debatt vid junisessionen, var en rapport om *Internationella migrationorganisationens (IOM) aktiviteter* (dok. 9814, rek. 1607). IOM:s generaldirektör Brunson McKinley redogjorde för organisationens arbete för flyktingar och tvångsflyttade personer samt en omorganisation

av verksamheten. Församlingen rekommenderar att rådets alla medlemsstater ansluter sig till IOM. För närvarande är 34 av Europarådets medlemsländer anslutna till IOM, som sammanlagt omfattar 101 medlemsstater.

Församlingen debatterade vid junisessionen en rapport från migrationsutskottet om *turkiska bosättares kolonisering av den ockuperade delen av Cypern* (dok. 9799, rek. 1608, res. 1333). Utskottets rapportör var *Mats Einarsson*. Trots att några tecken på positiv och uppmuntrande utveckling kunde observeras återstod huvudproblemet: den politiska lösningen av Cypernfrågan, konstaterade Einarsson i sin introduktion. Därför fanns det inte någon anledning att skjuta upp debatten.

Församlingen behandlade förra gången Cypernfrågan under 2002 och uppmanade då alla parter att fortsätta ansträngningarna att återförena ön. Församlingen är djupt besviken över att förhandlingarna under FN:s ledning inte lett till en lösning av Cypernfrågan. Församlingen påpekar att öns demografiska struktur kontinuerligt har förändrats sedan ön delades 1974. Denna förändring har styrts av den turkycypriotiska administrationen och Turkiet. För att få pålitliga siffror som gäller hela öns befolkning föreslår församlingen en folkräkning. Vidare efterlyses internationella insatser för att möjliggöra återvändandet till Turkiet av turkiska bosättare.

Vid höstsessionen debatterade församlingen *en gemensam invandrings- och asylpolitik och integrationen av invandrare* (dok. 9888, dok. 9889, rek. 1624, rek. 1625). EU:s arbete med att utveckla en gemensam asyl- och invandringspolitik har väckt oro i Europarådet. Man befärdar att de nya reglerna om mottagandet av invandrare, flyktingar och asylsökande kommer att dela in Europarådets medlemsländer i olika kategorier. Detta riskerar att underminera den fastare enhet mellan medlemmarna som Europarådets stadga syftar till.

Helena Bargholtz påpekade i sitt debattinlägg att skolplikten och närvaron under lektioner är av betydelse för integrationen av invandrare. Språkundervisning i kombination med förvärvsarbete är särskilt viktigt för invandrarkvinnor. Kvinnors rättigheter måste respekteras. Det är myndighetspersoners ansvar att reagera om kvinnors rättigheter kränks.

4.8 Jordbruk och miljö

Som ett led i att bevaka och följa upp FN:s toppmöte i Johannesburg (dok. 9481) återupptog församlingen vid januarisessionen debatten om *FN:s världstoppmöte om hållbar utveckling* (dok. 9659, 9680, 9685, rek. 1594, res.1319). FN:s toppmöte år 2002 i Johannesburg antog en deklaration och en genomförandeplan för hållbar utveckling. Ett stort hot mot den hållbara utvecklingen utgörs av klimatförändringen.

Församlingen beklagar återigen det faktum att USA inte undertecknar Kyotoprotokollet. Att Ryssland drar ut på tiden att ratificera Kyotoprotokollet är också bekymmersamt. Församlingen anser att fortsatta ansträngningar bör göras för att få de länder som motsätter sig Kyotoprotokollet att ändra attityd. Församlingen avser att samarbeta med Europaparlamentet i denna fråga. Församlingen anser att dess egen granskningprocedur borde inkludera sociala

rättigheter och särskilt åtgärder som syftar till att bekämpa fattigdom och social uteslutning.

Vid aprilsessionen debatterade församlingen *utmaningar för en ny jordbrukspolitik* (dok. 9636, res. 1322). Bakgrunden till jordbruksutskottets rapport var den pågående debatten om EU:s gemensamma jordbrukspolitik, CAP, som på många håll upplevs som kontroversiell. Det fanns också en koppling till EU:s förestående utvidgning. Från och med den 1 maj 2004 får tio nya medlemsländer – alla med stora jordbruksbefolkningar – medbestämmanderätt i EU. Församlingen riktar sin resolution till medlemsländerna och till Europeiska unionen. Det finns ett samband mellan jord- och skogsbruk samt landsbygdens utveckling, betonar församlingen. Utöver ansvaret för livsmedels- och råmaterialproduktion har jordbrukssektorn en förpliktelse att skydda naturresurser, landskap och landsbygd.

I sitt debattinlägg tog *Per Westerberg* upp jordbrukspolitikens fem uppgifter: att skapa en konkurrenskraftig jordbrukssektor, att bemöta konsumenternas krav och önskemål, att skapa möjligheter för positiv utveckling på landsbygden, att främja bra miljövärd samt att bemöta våra gemensamma åtaganden mot WTO. Westerberg poängterade att subventioner till export förvränger konkurrensen och missgynnar jordbrukare särskilt i mindre utvecklade länder. Westerberg påminde om att jordbrukare är företagare. För att i sin verksamhet kunna ta hänsyn till konsumenternas krav och önskemål behövs ett regelverk som är förutsägbart, öppet och konkurrenspräglat.

Vid junisessionen debatterade församlingen *miljön och de mänskliga rättigheterna* (dok. 9791, rek. 1614). Inom naturvård och miljöskydd har Europarådet upprättat flera konventioner. Det finns en konvention om skydd av vilda djur och växter samt deras naturliga miljö (ETS nr 104), en konvention om skadeståndsansvar för skada som uppkommit av miljöskadlig verksamhet (ETS nr 150) och en straffrättslig konvention till skydd för miljön (ETS nr 172). Församlingen har redan tidigare uppmärksammat att Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna saknar bestämmelser om rätten till en hälsosam och livsduglig miljö. Församlingen tror att tiden nu har kommit att överväga på vilket sätt mekanismen för skyddet för de mänskliga rättigheterna kan bidra till miljövärderna.

Carina Ohlsson påpekade i sitt debattinlägg att många negativa tecken i miljöutvecklingen kräver konkreta handlingar. Som ett exempel att lagstiftningsvägen främja hållbar utveckling tog Ohlsson upp svenska erfarenheter med miljöbalken.

4.9 Jämställdhet mellan kvinnor och män

Vid aprilsessionen behandlade församlingen i en debatt s.k. *hedersmord* (dok. 9720, res. 1327), brott som uppskattas drabba ca 5 000 kvinnor varje år. Församlingen uppmanade till skärpning av lagstiftningen och bättre skydd för kvinnor och flickor i farozonen.

Carina Hägg refererade i sitt debattinlägg uppmärksammade fall av hedersmord i Sverige. De mördade unga kvinnornas öden har chockat allmän-

heten och väckt frågan om hur de utsatta kan skyddas. Principen att flickor och pojkar har samma värde och samma rättigheter måste respekteras.

Vid aprilsessionen debatterade församlingen en annan kvinnorelaterad rapport: *kvinnor och mikrolån* (dok. 9696, res. 1328) som handlade om främjandet av kvinnligt företagande.

Helena Bargholtz talade i debatten på den liberala gruppens vägnar. Fattigdom drabbar kvinnor hårdare än män, hävdade Bargholtz. Kvinnors möjligheter att förtjäna sitt uppehälle är en viktig rättighet och en förutsättning för jämställdhet. Kvinnligt entreprenörskap behöver stöd bl.a. genom mikrokrediter.

Vid junisessionen debatterade församlingen *Människohandel och prostitution i anknytning till migration* (dok. 9795, 9848, 9809, rek. 1610, res. 1337). Det internationella samfundet har under de senaste åren uppmärksammat handeln med människor för sexuella ändamål. Trots internationella konventioner där länder förbinder sig att sätta stopp för alla former av människohandel och våld mot kvinnor har handeln med kvinnor och barn ökat. Fenomenet är förknippat med politiska, ekonomiska och sociala problem. Församlingen fördömer ännu en gång sexslavhandeln som en allvarlig kränkning av de mänskliga rättigheterna. En gemensam europeisk strategi behövs för stabil socio-ekonomisk och politisk utveckling i de drabbades hemländer.

Johan Pehrson påpekade i sitt debattinlägg att det är lagars tillämpning i praktiken som avgör resultatet. En skärpning av existerande lagar och gränsöverskridande samarbete är förutsättningar för att kunna ta itu med denna moderna version av slaveri. Den svenska sexköpslagen har enligt Pehrson kanske inte helt motsvarat förväntningarna. De utsatta kvinnorna behöver bättre skydd.

Vid höstsessionen tog församlingen ställning till en rapport om *genusbalanserad representation i den parlamentariska församlingen* (dok. 9870, res. 1348).

Rapporten visar att den kvinnliga representationen är svag. Församlingen uppmanar de nationella parlamenten att vid nomineringar av delegater till församlingen se till att kvinnornas andel i de nationella delegationerna står i proportion till kvinnorepresentationen i respektive parlament. Målsättningen är att en tredjedel av församlingens ledamöter består av kvinnor. Vidare uppmanar församlingen att man vid nomineringar till poster som vice president skall ta hänsyn till jämställdhetsprincipen. Från årsskiftet 2003/04 ändras stadgan så att ackrediteringar kan ifrågasättas på grund av bristande hänsyn till genusbalansen.

Vid höstsessionen debatterade församlingen en rapport om *effekter av den s.k. Mexiko City-politiken angående rätten till födelsekontroll* (dok. 9901, res. 1347). Rapporten handlar om USA:s agerande mot enskilda organisationer som arbetar med familjeplanering. Om organisationerna talar om eller utför abort får de inga biståndsmedel från USA. Detta har lett till att utbetalningar till FN:s befolkningsfond har stoppats.

Carina Hägg talade om rätten till födelsekontroll mot bakgrund av hur många kvinnor dör av graviditet, förlossning eller abort med primitiva medel som följd av att de saknar tillgång till säkra och lagliga preventivmedel. Detta

står i strid mot FN:s kvinnokonvention. Även i Europa finns mycket att göra för att stärka och försvara kvinnornas rättigheter. Hägg var kritisk mot den katolska kyrkans konservativa inställning i samlevnadsfrågor. Hägg beklagade att kvinnors rättigheter inte alltid ses som mänskliga rättigheter.

Förteckning över församlingens beslut

Rekommendationer

Nr

- 1588 Befolkningsomflyttning i sydöstra Europa: trender, problem och lösningar
- 1589 Yttrandefrihet i media i Europa
- 1590 Kulturellt samarbete mellan Europa och länderna söder om Medelhavet
- 1591 Utmaningar för socialpolitiken i Europas länder med åldrande befolkning
- 1592 Mot full integration i samhället för handikappade
- 1593 Utvärdering av möjligheterna till en politisk lösning av konflikten i Republiken Tjetjenien
- 1594 Uppföljning av toppmötet om hållbar utveckling: en gemensam utmaning
- 1595 Uppförandekod i valsammanhang
- 1596 Situationen för unga gästarbetare i Europa
- 1597 50 år av ECMT (europeiska transportministrarnas konferens): transportpolitik för Europa
- 1598 Skydd av teckenspråk i Europarådets medlemsländer
- 1599 Den kulturella situationen i södra Kaukasus
- 1600 MR-situationen i Republiken Tjetjenien
- 1601 Förbättring av villkoren för övergivna barn på institutioner
- 1602 Immunitet för medlemmar av den parlamentariska församlingen
- 1603 Europa och kriget i Irak
- 1604 Allmänna åklagarämbetets roll i ett demokratiskt rättssamhälle
- 1605 Den ekonomiska utvecklingen i Moldavien: utmaningar och utsikter
- 1606 Områden där stadgan för de mänskliga rättigheterna inte kan tillämpas
- 1607 IOM:s (Internationella organisationen för migration) aktiviteter 1998–2002
- 1608 Turkiska bosättares kolonisering av den ockuperade delen av Cypern
- 1609 Positiva erfarenheter av autonoma regioner som inspirationskälla för konfliktlösning i Europa
- 1610 Migration med koppling till sexslavhandel och prostitution
- 1611 Organhandel i Europa
- 1612 Palestinska flyktingars situation
- 1613 Europarådet och framtidskonventet
- 1614 Miljön och de mänskliga rättigheterna
- 1615 Ombudsmannainstitutionen
- 1616 Europarådets Nord-Sydcentrum och dess bidrag till utvecklingssamarbetet på 2000-talet
- 1617 Statsförvaltningsreform i Europa
- 1618 Säsongsanställda gästarbetare i jordbrukssektorn i södra Europa

- 1619 Äldre invandrares rättigheter
- 1620 Europarådets bidrag till högre utbildning
- 1621 Främjandet av konsthistoria i Europa
- 1622 Ukrainas uppfyllande av sina åtaganden
- 1623 Nationella minoriteters rättigheter
- 1624 En gemensam policy för migration och asyl
- 1625 En policy för integrering av invandrare i Europarådets medlemsländer
- 1626 Reformeringen av hälsovårdssystemen i Europa: harmonisering av rättmätiga krav, kvalitet och effektivitet
- 1627 Avskaffande av dödsstraffet i länder med observatörsstatus i Europarådet
- 1628 FN:s roll i Irak

Resolutioner

Nr

- 1312 Framsteg för stabilitetspakten för sydöstra Europa: förbättring av säkerhet och politisk stabilitet genom ekonomiskt samarbete
- 1313 Kulturellt samarbete mellan Europa och länderna söder om Medelhavet
- 1314 Europarådets bidrag till Europeiska unionens arbete med konstitutionen
- 1315 Utvärdering av möjligheterna till en politisk lösning av konflikten i Republiken Tjetjenien
- 1316 Irak
- 1317 Havsföreningar
- 1318 Globalisering och hållbar utveckling
- 1319 Uppföljning av toppmötet om hållbar utveckling: en gemensam utmaning
- 1320 Uppförandekod i valsammanhang
- 1321 50 år av ECMT (europeiska transportministrarnas konferens): transportpolitik för Europa
- 1322 Utmaningar för en ny jordbrukspolitik
- 1323 MR-situationen i Republiken Tjetjenien
- 1324 Europa och utveckling av energifyndigheter i Kaspiska havsregionen
- 1325 Immunitet för medlemmar av den parlamentariska församlingen
- 1326 Europa och kriget i Irak
- 1327 Så kallade ”hedersbrott”
- 1328 Kvinnor och små lån
- 1329 Status för delägare i familjeföretag
- 1330 Jordbruket och EU:s utvidgning
- 1331 Utmaningar för jordbruket kring Medelhavet
- 1332 EBRD:s bidrag till ekonomisk utveckling i centrala och östra Europa
- 1333 Rättigheter och grundläggande friheter för grekcyprioter och maroniter på norra Cypern
- 1334 Positiva erfarenheter av autonoma regioner som inspirationskälla för konfliktlösning i Europa

- 1335 Grannstaters behandling av nationella minoriteter: Ungerns lag från 19 juni 2001 om ungrare som bor i angränsande länder ("magyarer")
- 1336 Hot mot den internationella brottmålsdomstolen (ICC)
- 1337 Migration med koppling till sexslavhandel och prostitution
- 1338 Palestinska flyktingars situation
- 1339 Europarådet och EU:s framtidskonvent
- 1340 Rättigheterna för personer som hålls fängslade av USA i Afghanistan eller på Guantánamobasen
- 1341 Europeisk flygtransportpolicy: avgörande val i ett krisläge
- 1342 Justitieministerämbetet i det brittiska konstitutionella systemet
- 1343 Namnändring av utskottet för migrations-, flykting- och demografifrågor till utskottet för migrations-, flykting- och befolkningsfrågor
- 1344 Hot mot demokratin från extremistpartier och -rörelser i Europa
- 1345 Rasistiska, främlingsfientliga och intoleranta anföranden i politiken
- 1346 Ukrainas uppfyllande av sina åtaganden
- 1347 "Mexico City-policyns" inverkan på det fria valet av preventivmedel i Europa
- 1348 Könbalanserad representation i den parlamentariska församlingen
- 1349 Avskaffande av dödsstraffet i länder med observatörsstatus i Europarådet
- 1350 OECD och världsekonomin
- 1351 FN:s roll i Irak
- 1352 Stamcells forskning

Direktiv

Nr

- 584 Utvärdering av möjligheten till en politisk lösning av konflikten i Republiken Tjetjenien
- 585 Utveckling av församlingens granskningsprocedur
- 586 Mänskliga rättighetssituationen i Republiken Tjetjenien
- 587 Förbättring av villkoren för övergivna barn på institutioner

Yttranden

Nr

- 242 Utkast till ändringsprotokoll för den europeiska konventionen om bekämpande av terrorism
- 243 Europarådets budget för budgetåret 2004
- 244 Församlingens utgifter budgetåret 2004
- 245 Utkast till revidering av den europeiska konventionen om skydd av djur under internationella transporter
- 246 Europarådets relationer till frivilligorganisationer